

Kapitola 16

Energetika ve vnějších vztazích České republiky

Lukáš Tichý

ENERGETIKA VE VNĚJŠÍCH VZTAZÍCH ČESKÉ REPUBLIKY: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Stejně jako v roce 2015, také v následujícím roce 2016 směřovala hlavní agenda vnitřní a vnější dimenze energetické politiky Evropské unie (EU) k pokračujícímu úsilí o zajištění a posílení energetické bezpečnosti ve smyslu stabilních a nepřerušovaných dodávek energie, která představovala jedno z nejčastěji skloňovaných slov energetického diskurzu Evropské unie. Unijní energetická bezpečnost pak podobně jako v předchozím roce byla v průběhu roku 2016 charakterizována souběžným působením dvou důležitých faktorů.¹

Zaprvé, energetická politika a bezpečnost EU se v roce 2016 vyvíjela částečně pod vlivem krize ve vztazích s Ruskou federací (RF) společně s vyhrocenými rusko-ukrajinskými energetickými vztahy, které vyvolaly mezi členskými státy strach ohledně zajištění stabilních dodávek ruské ropy a plynu přes ukrajinské území do Evropy. Přestože tyto obavy v roce 2016, v porovnání s předchozím rokem 2015, daleko více opadly, určité pochybnosti zůstaly. A to nejméně ve dvou rovinách. V rovině finanční, kdy Rusko podalo v polovině února 2016 u londýnského soudu na Ukrajinu žalobu za to, že mu neuhradila dluh ve výši 3 mld. USD.² Zároveň Alexandr Medveděv, náměstek generálního ředitele ruské společnosti Gazprom, obvinil na konci května 2016 Ukrajinu z nezaplacení dluhu ve výši 600 mil. USD za dodávky plynu do východních částí země ovládaných povstalci.³ V souvislosti s dluhem Ukrajiny vůči plynárenské společnosti Gazprom pak ruský prezident Vladimir Putin varoval v polovině listopadu 2016 německou kancléřku Angelu Merkelovou, že Ukrajina by mohla odčerpávat zemní plyn z dodávek určených do Evropy.⁴ Vedle toho ruská společnost Gazprom a ukrajinský Naftogaz čekají na rozhodnutí Stockholmské arbitráže kvůli sporu o ceny za plyn, přičemž každá strana požaduje odškodné 30 mld. USD.⁵ V rovině politické pak šéf ruské společnosti Gazprom Alexej Miller v polovině června 2016 opět varoval státy EU, že Rusko po zprovoznění plynovodu Nord Stream 2 kolem roku 2019/2020

dramaticky sníží využívání plynovodu přes Ukrajinu na hodnotu kolem 10–15 mld. m³ zemního plynu, což je zhruba desetina celkové možné kapacity.⁶

Přítom zájmem Evropské unie v čele s Evropskou komisí (EK) reprezentovanou jejím místopředsedou odpovědným za Energetickou unii Marošem Šefčovičem je naopak snaha o zachování Ukrajiny jako tranzitní země, přes jejíž území bylo v roce 2016 přepraveno z Ruska do Evropy kolem 82,2 mld. m³ zemního plynu, což je o 23 % více než v roce 2015.⁷ Význam Ukrajiny jako strategického partnera pro EU v energetice byl 24. 11. 2016 stvrzen podpisem nového memoranda o porozumění na summitu EU–Ukrajina v Bruselu. Dosud se vztahy EU a Ukrajiny v energetice řídily memorandem z roku 2005. Nový materiál by měl rozšířit spolupráci také např. v oblastech, jako je věda a výzkum, obnovitelné zdroje či snaha o nízkouhlíkovou energetiku.⁸ Vedle toho se podpora Ukrajiny ze strany EU během roku 2016 projevila např. pokračujícím reverzem dodávek zemního plynu ze Slovenska, Polska a Maďarska na Ukrajinu,⁹ ale především kritikou plánovaného ruského plynovodu Nord Stream 2, který povede přes Baltské moře z Ruska do Německa a má obcházet území Ukrajiny. Podle M. Šefčoviče není projekt plynovodu Nord Stream 2 v „souladu s obecnými cíli Energetické unie, která usiluje o zajištění diverzifikace přepravních cest a zdrojů plynu“.¹⁰ Rusko-německý plán na vybudování plynovodu Nord Stream 2 kritizovaly během roku 2016, stejně jako o rok dříve, také členské země především ze střední a východní části Evropské unie. Nejhlasitějším kritikem bylo jednak Slovensko, které vyčíslilo, že přijde o 700 mil. EUR ročně z poplatků za tranzit ruského plynu, pokud na místo přes Ukrajinu bude plyn z RF do Evropy přepravován plynovodem Nord Stream,¹¹ ale také Polsko, jehož antimonopolní úřad (UOKiK) obvinil společný podnik ruského Gazpromu a pěti evropských firem, tj. německých Wintershal a Uniper, francouzské Engie, britské Shell a rakouské OMV, odpovědný za výstavbu plynovodu Nord Stream 2, z ohrožení konkurence v Polsku.¹²

Přestože během roku 2016, stejně jako v roce 2015, nedošlo k přerušení dodávek ruského plynu do zemí EU, prezident V. Putin na konci října 2016 prohlásil, že Rusko je připraveno kdykoli obnovit dodávky plynu Ukrajině, pokud Kyjev bude souhlasit s platbou předem,¹³ M. Šefčovič koncem listopadu 2016 potvrdil, že Světová banka poskytne Ukrajině na zaplacení dodávek plynu 500 mil. USD¹⁴ a Rusko a Ukrajina se začátkem prosince 2016 za účasti EU zavázaly úzce spolupracovat s cílem zajistit tok plynu z Ruska na Ukrajinu a tranzit do EU,¹⁵ zůstala energetická interakce výrazně poškozena a oslabena. K tomu přispělo jednak rozhodnutí o obnovení sankcí Evropské unie vůči Ruské federaci,¹⁶ ale také vyjádření Evropského parlamentu (EP) z října 2016 v dokumentu nazvaném *Politika EU vůči Rusku. Pět hlavních zásad*, kde upozorňuje na určitou nespolehlivost Ruska, jež opakovaně přerušilo dodávky plynu do EU v důsledku sporu s Ukrajinou, což představuje riziko pro členské státy závislé na ruském zemním plynu.¹⁷

Zadruhé, pod vlivem těchto skutečností se EU během roku 2016 v souladu s principy Energetické unie zaměřila na řadu opatření s cílem posílit energetickou bezpečnost a snížit energetickou závislost na Rusku. Tato opatření se týkala jak vnitřní, tak vnější dimenze energetické bezpečnosti. Na vnější úrovni se EU soustředila na posílenou spolupráci a diverzifikaci přepravních tras a dodavatelů. V tomto ohledu bylo

důležitou událostí rozhodnutí EU a USA z 16. 1. 2016 potupně zrušit vůči Íránu veškeré hospodářské a finanční sankce související s jadernými otázkami.¹⁸ Do konce ledna 2016 pak bylo částečně ukončeno embargo na export íránské ropy, ale také na budoucí vývoz plynu. Následně po více jak čtyřech letech dorazila 6. 3. 2016 opět surová ropa z Íránu do Evropy, když poblíž španělského přístavu Algeciras připlul španělskou firmou Espanola de Petroleos vlastněný tanker Monte Toledo s kapacitou 1 mil. barelů íránské ropy. Vedle toho do konce roku 2016 získaly íránskou ropu ještě další státy EU, např. Francie či Rumunsko v celkovém objemu kolem 106 mil. barelů ropy, tj. necelá 3 % celkového importu ropy do EU.¹⁹

Zároveň političtí představitelé Íránu během roku 2016 opakovaně vyjádřili zájem na základě šesté pětiletky Hospodářského plánu rozvoje (2016–2021) začít exportovat do zemí Evropské unie zemní plyn ve formě zkapalněného zemního plynu (LNG).²⁰ Podle ministra ropného průmyslu Bijan Namdar Zanganeha by Írán mohl vyvážet LNG do EU již v průběhu dvou let, tj. kolem roku 2018, což se ovšem k řadě skutečností technického, politického, bezpečnostního, ekonomického a energetického charakteru nezdá jako příliš reálné.²¹ Význam Íránu pak 18. 4. 2016 zdůraznil evropský komisař pro oblasti klimatu a energetiky Miguel Arias Cañete, podle kterého „*Írán bude ideálním budoucím zdrojem napájení, částečně proto, že [...] nikdy nepoužil ropu nebo plyn jako politickou zbraň. Nikdy.*“²²

Podobně pozitivně se v roce 2016 vyvíjely i energetické vztahy mezi EU a USA, odkud do Evropy po více jak 40 letech, po zrušení zákazu exportu, dorazila americká ropa, která dosáhla objemu kolem 3,158 mil. barelů, což představuje necelá 1 % unijního dovozu ropy. Mezi čtyřmi největšími importéry americké ropy byly v roce 2016 čtyři členské státy EU, a to Nizozemsko, Itálie, Velká Británie a Francie.²³ Stejně tak byl v roce 2016 do zemí EU zahájen export amerického břidlicového plynu ve formě LNG z terminálu Sabine Pass na pomezí Louisiany a Texasu v Mexickém zálivu. První dodávky amerického LNG z břidlic dorazily v dubnu 2016 do Portugalska, v červenci do Španělska a do konce roku ještě do Itálie.²⁴ Zároveň na konci roku 2016 uzavřely roční kontrakty na dodávky amerického břidlicového plynu ve formě LNG opět Portugalsko v objemu (1,12 mld. m³), Španělsko (4,4 mld. m³), Francie (1,12 mld. m³) a Irsko (2,2 mld. m³).²⁵

O posílení energetické spolupráce mezi EU a Alžírskem pak jednal 23.–24. 5. 2016 evropský komisař pro oblasti klimatu a energetiky Miguel Arias Cañete s alžírským ministrem pro energetiku Salahem Khebriem, se kterým otevřel první obchodní fórum EU–Alžírsko o energetice, jež navazuje na politický dialog EU–Alžírsko o energetice, zahájený o rok dříve. Podle komisaře M. Cañety představuje Alžírsko, jako třetí nejdůležitější dovozce plynu do EU, rozhodujícího partnera v procesu diverzifikace unijních dodávek energie a posílení energetické bezpečnosti.²⁶ Zároveň začátkem prosince 2016 se vlády Nigérie a Maroka dohodly na spolupráci projektu Trans-afričského plynovodu s plánovanou roční přepravní kapacitou kolem 30 mld. m³, který by měl přivádět nigerijský plyn do Maroka, sousedních zemí a dále do Evropy.²⁷

Na vnitřní úrovni se EU během roku 2016 zaměřila na pokrok v jednotlivých oblastech projektu Energetické unie. Kromě zajištění energetické bezpečnosti v oblasti dodávek zemního plynu, se EU v rámci Energetická unie zaměřila zejména na

dokončení liberalizovaného, plně integrovaného a vzájemně propojeného trhu s elektřinou a plynem, na energetickou účinnost, jadernou energetiku, nízkouhlíkovou ekonomiku a v neposlední řadě na výzkum a inovace v prioritních oblastech využívání obnovitelných zdrojů.

V kontextu těchto událostí se v roce 2016 vyvíjela také vnitřní a vnější dimenze energetické politiky ČR, která v rámci svého energetického diskurzu akceptovala většinu unijních témat. Pozici ČR k výše zmíněným energetickým otázkám a priority energetické politiky prezentovali 14. 4. 2016 vrcholní ústavní činitelé ČR, tj. prezident republiky Miloš Zeman, předseda Senátu PČR Milan Štěch, předseda Poslanecké sněmovny PČR Jan Hamáček, předseda vlády ČR Bohuslav Sobotka, ministr zahraničních věcí Lubomír Zaorálek, ministr obrany Martin Stropnický a ministr průmyslu a obchodu Jan Mládek ve společném prohlášení po setkání na Pražském hradě: „*Ústavní činitelé konstatovali, že energetická bezpečnost je strategickým zájmem České republiky. Z tohoto důvodu nejvyšší ústavní činitelé potvrzují kontinuitu České republiky jakožto jaderné země, která hodlá v rámci svého energetického mixu i nadále spoléhat na jadernou technologii při výrobě elektrické energie. V zahraničněpolitickém kontextu bude Česká republika nadále usilovat zejména o diverzifikaci dodávek strategických surovin, jak co se týče zdrojových teritorií, tak přepravní infrastruktury. V této souvislosti byla připomenuta mimo jiné důležitost severojižního plynového propojení. Účastníci schůzky zopakovali dřívější výhrady k projektu Nord Stream 2. V EU bude Česká republika nadále prosazovat lepší propojenost energetických soustav a dobudování vnitřního trhu s energiemi.*“²⁸

Naopak výhrady proti energetické politice EU a vládní energetické politice ČR vyjádřila opoziční strana KSČM. Podle místopředsedy ÚV KSČM Jiřího Dolejše je sporný především obchod s emisními povolenkami. Zároveň tématem souvisejícím s budoucností EU je Energetická unie, která by měla řešit unijní energetické soustavy a jejich bezpečnost. „*Zatím jde ale o vize a spor o konkrétní připravované nařízení a směrnice. Pro evropskou levici je tu také téma – řešení energetické chudoby.*“²⁹ Podle J. Dolejše je jeho strana za revizi kontroverzních směrnic EU o liberalizaci trhu. „*Jsmo za přehodnocení energetické legislativy ČR a EU, aby nedocházelo přednostně k řešení dílčích úkolů na úkor důležitých potřeb celé společnosti.*“³⁰ J. Dolejš dále vládě vytkl, že ve svém programovém prohlášení vyjádřila vůli přijmout zákon, který sníží naši závislost na fosilních palivech, za podmínky, že se nesníží konkurenceschopnost státu. „*Původně měl být spuštěn již od roku 2018, inspirací byla Velká Británie. Jde o stanovení právně závazného cíle snížení skleníkových emisí do roku 2050. [...] Návrh ale zatím vládou ani napotřetí neprošel. Ovšem také loňský klimatický summit v Paříži dospěl sice ke shodě v deklaracích, ale už nikoliv v postupu.*“³¹ Vládní energetickou politiku kritizovala také první místopředsedkyně ODS Alexandra Udženija, podle které vláda krok za krokem rozkládá a ničí rozvoj české energetiky. „*Svým jednáním nedává žádnou naději na rozumný, udržitelný a přirozený vývoj. Ohrožuje tím dlouhodobé a strategické zájmy České republiky.*“³²

V porovnání s předchozím rokem 2015 klesla během roku 2016 v ČR obava z přerušení dodávek plynu z RF do EU a došlo částečně k desekuritizaci politického diskurzu o energetice mj. i z důvodu propadu dovozu ruské ropy a plynu do ČR o více jak

polovinu a přijetí opatření k posílení energetické bezpečnosti. To potvrdil např. prezident Zeman, když se podivil nad spojením ruského plynu jako hrozby. „*V Norsku také produkují plyn, ale nevidím žádnou hrozbu plynoucí z plynu z Norska. Jak může existovat nějaká hrozba z ruského plynu? To by mohlo nastat pouze v případě, kdy by náklady na zemní plyn byly příliš vysoké. Ale to by byla hrozba ekonomická.*“³³ V kontextu dodávek zemního plynu z RF je dle ministra průmyslu a obchodu J. Mládky pro energetickou bezpečnost ČR důležité zachování tranzitu zemního plynu přes Ukrajinu. Ministr Mládek dále zdůraznil, že „*plánovaný plynovod Nord Stream 2 by mohl být postaven za předpokladu, pokud Rusko současně nezastaví přepravu přes území Ukrajiny. To je v zájmu ČR.*“³⁴

Naproti tomu pro opoziční ODS byl hlavní výzvou, negativně ovlivňující evropskou a českou energetickou politiku, především rusko-německý projekt plynovodu Nord Stream 2, jenž je příkladem rozdělení sfér vlivu dvou států v Evropě. Například podle europoslance Jana Zahradila: „*Německo vždy sledovalo svoje zájmy. [...] Energetická bezpečnost? Obejít ostatní státy a domluvit si Nord Stream přímo s Rusy.*“³⁵ Podobně podle místopředsedy ODS Martina Kupky potvrdilo Německo svou iniciativou plynovodu Nord Stream 2, že „*přes veškeré proklamace je jeho bytostným zájmem zachovat si svou ekonomickou prosperitu i model sociálního uspořádání. Tyto dva prvky jsou základem jeho post-studenoválečného mocenského statutu a jsou součástí jeho ‚měkké‘ síly. Německo potřebuje [...] energetické zdroje, které Rusko může poskytnout.*“³⁶

Česká republika pak v roce 2016 uvítala dodávky americké ropy a plynu, které dorazily do Evropy, jako možnost snížení energetické závislosti členských zemí především ze střední a východní části Evropské unie na Rusku. Podle zvláštního vyslance pro energetickou bezpečnost Václava Bartušky nelze na jednu stranu očekávat od dodávek amerického břidlicového plynu ve formě LNG „*žádné zásadní zlevnění zemního plynu*“, ale na druhou stranu přinesou „*rozhodně větší stabilitu dodávek*“. Zároveň „*celkově přibude amerického plynu v Evropě a část toho samozřejmě doputuje k nám [do ČR]*“.³⁷ To znamená, že podle Bartušky „*americké dodávky zemního plynu dají větší volnost některým odběratelům*“.³⁸

Podobně jako představitelé EU, také političtí činitelé České republiky se během roku 2016 opakovaně setkali se svými íránskými protějšky a jednali o posílení energetické spolupráce. Například ministr průmyslu a obchodu Mládek během své čtyřdenní návštěvy Íránu v polovině ledna 2016 hovořil s íránským ministrem energetiky Hamidem Chitchianem o možnostech spolupráce v energetice, kdy íránská strana navrhla spolupráci zejména při výstavbě energetických zdrojů a posílení národní přenosové soustavy.³⁹ Po setkání s J. Mládkem pak íránský ministr ropného průmyslu B. Zangane oznámil, že ČR má zájem o dovoz zemního plynu z Íránu. Ovšem podle něj, vyvážet plyn potrubní cestou není zatím realizovatelné. „*Nicméně, Írán má rozestavěný závod LNG. V případě, že česká strana má zájem, může podepsat dlouhodobou smlouvu s Íránem pro investice do projektu.*“⁴⁰ České firmy by mohly dle B. Zanganeha spolupracovat s íránskými partnery na transferu technologií a výrobě produktů potřebných pro íránský sektor plynárenství, ale také mohou investovat do íránského petrochemického sektoru, přičemž ČR „*by mohla Íránu pomoci vybudovat ropná*

*zařízení a Írán je připraven ke spolupráci s ČR při vytváření podzemních zásobníků plynu“.*⁴¹ Dle J. Mládky by pak pro ČR bylo nejlepší, kdyby se Írán připojil k plynovodu TANAP (Trans-anatolský plynovod), který staví Ázerbájdžán a Turecko. Tento plynovod povede do jižní Itálie a později až do Vídně. „Česko by tak mělo přímý přístup k iránskému plynu, pokud by se Írán napojil.“⁴²

Ve snaze o další posílení energetické bezpečnosti České republiky v sektoru zemního plynu 1. 4. 2016 koupila společnost MND Gas Storage ze skupiny MND Group dva podzemní zásobníky plynu o celkové kapacitě 200 mil. m³ v Německu.⁴³ Velkým tématem v sektoru zemního plynu během roku 2016, který částečně polarizoval politický diskurz, byl projekt rusko-německého plynovodu Nord Stream. 2. Na jedné straně se společně se státy Visegrádské skupiny (V4) staví ČR, resp. vláda ČR v čele s premiérem Sobotkou a ministrem zahraničních věcí Zaorálkem či ministrem obrany Stropnickým, vůči plánovanému projektu Nord Stream 2 spíše negativně a kritizuje ho jako projekt, který obchází území Ukrajiny, ohrožuje energetickou bezpečnost EU a zvyšuje závislosti na Rusku. Na druhou stranu řada politických představitelů ČR v čele s prezidentem M. Zemanem či ministrem průmyslu a obchodu J. Mládkem nevnímá plynovod Nord Stream 2 příliš negativně či ho dokonce akceptuje. Hlavním podporovatelem plynovodu Nord Stream 2 byla v roce 2016 především společnost Net4Gas, jež je výhradním držitelem licence pro přepravu zemního plynu v České republice.⁴⁴ Pokud dojde k realizaci a rozšíření plynovodu Nord Stream na čtyři potrubí, posílí se tím role České republiky jako tranzitní země pro ruský plyn a společnost Net4Gas za přepravu plynu získá kolem půl miliardy dolarů ročně.⁴⁵ To potvrdil V. Bartuška, dle kterého by měl zemní plyn z plynovodu Nord Stream 2 proudit ze severu Německa do Rakouska, Bavorska, Itálie a popř. na Slovensko přes českou potrubní soustavu.⁴⁶ Například ruský zemní plyn přepravený plynovodem Nord Stream 2 do německého Gareifswaldu má směřovat na jih novým plynovodem EUGAL, kopírujícím trasu staršího plynovodu OPAL, do oblasti Krušných hor a dále do české plynové soustavy.⁴⁷

Kromě toho se Česká republika během roku 2016, stejně jak v roce předchozím, zabývala rozšířením a napojením české plynárenské soustavy na plynovody okolních zemí v rámci projektu severo-j jižního propojení. Například výstavba plynovodu Moravia z jihu Moravy do Slezska by měla být doplněna plynovodem BACI, prodloužením plynovodu Moravia na jih, do Rakouska.⁴⁸ Komplikace pak musela česká vláda řešit v případě česko-polského plynovodního propojení Stork II, díky kterému měla Česká republika získat přístup k terminálu pro dovoz LNG ve Svinoústi u Štětína, neboť polský správce plynovodní sítě Gaz-Systém informoval o odložení stavby o tři roky.⁴⁹

V sektoru ropy se 1. 1. 2016 Česká rafinérská, která patří petrochemickému holdingu Unipetrol, dohodla na podmínkách přepravy a úschovy ropy se státním správcem ropovodů MERO, která je jediným přepravcem ropy do ČR potrubními systémy, tj. ropovody.⁵⁰ Státní správa hmotných rezerv (SSHR) pak musela 17. 5. 2016 řešit mimořádnou událost na jednotce fluidního katalytického krakování v rafinerii v Kralupích nad Vltavou, která zastavila na několik týdnů zpracovávání ropy na benzin, kterého se měsíčně v ČR spotřebuje na 180 mil. litrů. Odstávka v rafinerii v Kralupích měla dopad i na výrobu litvínovské rafinerie, jež pokračovala v omezeném režimu,

a byla omezena i výroba polypropylenu. Roční kapacita obou českých rafinérií v Kralupech a Litvínově je dohromady zhruba 9 mil. tun ropy, z čehož na kralupskou rafinérii připadá 3,3 mil. tun.⁵¹ Kromě toho musela ČR během první poloviny roku 2016 řešit s německou stranou vrácení zásob nafty ze skladů zkrachovalé společnosti Viktoriagrube v německém Krallingu.⁵²

V sektoru uhlí pak vláda ČR v roce 2016, stejně jako o rok dříve, řešila otázku zachování či prolomení limitů těžby uhlí. Podle J. Mládka např. rozhodnutí vlády o zachování limitů těžby na lomu ČSA zjednodušeně řečeno signalizuje, že přínos zvýšení energetické bezpečnosti z titulu dodatečných přibližně 6 mil. tun hnědého uhlí ročně nevyváží dopady na zdraví obyvatel a náklady na přesídlení Horního Jiřetína. V reakci na interpelaci poslankyně Hany Aulické Jírovcové (KSČM) pak J. Mládek zdůraznil: „*Uhelné zásoby za územními ekologickými limity je však stále nutné brát za strategické zásoby státu, proto by také nebylo účelné provést jejich úplné odepsání.*“⁵³ Budoucnost černého uhlí pak řešil ministr průmyslu a obchodu během své pracovní cesty v Polsku 9. 2. 2016 s několika představiteli polské vlády, která má díky vlastnickým poměrům větší možnost ovlivnit budoucnost těžby černého uhlí než česká vláda, ale nízké ceny uhlí na trzích citelně zasáhly obě země.⁵⁴

Právě kvůli propadu světových cen uhlí, konkurenci levného zemního plynu a vládní ekologické regulaci, v jejichž důsledku krachují i největší producenti uhlí a zavírají své poslední černouhelné doly, požádala např. skupina NWR, vlastníci těžařskou firmu OKD s doly na severovýchodě Moravy, v polovině dubna 2016 vládu ČR o pomoc se stabilizací. O případné pomoci státu jednala také s českými ministry průmyslu a obchodu a financí.⁵⁵ Proti tomuto trendu šel Energetický a průmyslový holding (EPH), jenž 20. 4. 2016 v konsorciu s finanční skupinou PPF Investments získal od švédského koncernu Vattenfallu doly Jänschwalde, Welzow-Jih, Nochten a Reichwalde, elektrárny Jänschwalde, Schwarze Pumpe, Boxberg a jeden blok elektrárny Lippendorf. Podle saského poslance Heiko Kosela může převzetí lužických dolů českou firmou posílit vztahy mezi Českem a Německem i mezi Českem a Saskem. Naopak bourání vesnic kvůli těžbě uhlí by podle něj mohlo poškodit tradičně dobré vztahy mezi touto slovanskou menšinou a Čechy.⁵⁶

V sektoru obnovitelných zdrojů energie (OZE) schválila vláda ČR 25. 1. 2016 dokument nazvaný *Národní akční plán ČR pro energii z obnovitelných zdrojů* (NAP pro OZE), který vychází ze směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2009/28/ES z 23. 4. 2009 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů a pro EU z této směrnice vyplývá cíl v roce 2020 dosáhnout 20% podílu energie z obnovitelných zdrojů a cíl 10% podílu energie z obnovitelných zdrojů v dopravě. Nový NAP pro OZE předpokládá v roce 2020 dosažení z původních 13% na 15,3% podílu energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie a 10% podílu energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě v dopravě.⁵⁷ Nicméně podle premiéra B. Sobotky na OZE nelze v současnosti zcela spoléhat, kdy „*v době masivního rozvoje obnovitelných zdrojů energie, je potřeba mít k dispozici zdroj, který zajistí stabilní dodávky čisté energie v základním zatížení sítě. Ačkoliv vnímáme přínos rozvoje obnovitelných zdrojů a jejich posilující roli do budoucna, za stávajících podmínek na ně výhradně nelze spoléhat.*“⁵⁸ Ještě kritičtější byl prezident M. Zeman, který 12. 8. 2016

naznačil, že plánuje snížit dotace, které stát vyplácí výrobcům energie z obnovitelných zdrojů, a o měsíc později pak na zasedání tripartity navrhl zrušení podpory výrobcům energie z obnovitelných zdrojů.⁵⁹

Za negativní postoj k OZE pak kritizoval vládu ČR např. místopředseda poslaneckého klubu TOP 09, expert strany pro životní prostředí Michal Kučera, podle kterého je dnes pohled na obnovitelné zdroje hodně zdeformován a zdiskreditován. „*Naším úkolem to bude změnit. To znamená, nastavit energetický mix tak, aby hrály obnovitelné zdroje skutečně důležitou úlohu, aby tam byla zastoupená jaderná energie, aby se umenšovala část uhelných elektráren a tepláren.*“⁶⁰ Pozitivní přístup k OZE přijala také státní společnost ČEZ, která v březnu 2016 oznámila, že chce obracet svou pozornost a investice k nové energetice založené na rozvoji OZE, decentralizaci a rozvoji chytrých sítí, protože cena elektřiny rapidně klesá a stávající energetický mix je neudržitelný. Podle generálního ředitele ČEZ Daniela Beneše je problém v tom, že „*pokud vše půjde tak jako dosud, burza a trh zaniknou a elektřina se k zákazníkům začne dostávat jinak než protnutím nabídky a poptávky na trhu, a že do roku 2030 se něco zásadního musí stát*“.⁶¹

Naopak v sektoru jaderné energie panoval v roce 2016, podobně jako o rok dříve, na většinu otázek, které řešila vláda a společnost ČEZ, relativní politický konsenzus. Například ve snaze posílit energetickou bezpečnost rozhodla vláda ČR v polovině ledna 2016 v souladu s opatřeními schválené *Aktualizace Státní energetické koncepce* (ASEK) a z ní vycházejícího *Národního akčního plánu pro rozvoj jaderné energetiky* (NAP JE) o navýšení zásob jaderného paliva jako opatření.⁶² Během roku 2016 pak společnost ČEZ začala navyšovat zásoby jaderného paliva v Jaderné elektrárně (JE) Temelín s cílem dosáhnout podobně jako u prvního bloku palivovou rezervu pro dvouletý provoz také u druhého bloku. Vedle toho firma ČEZ navyšovala zásoby jaderného paliva i ve druhé JE Dukovany. ASEK pak počítá s postupným navýšením této rezervy až na 4 roky provozu, s tím, že investice do zásob obou elektráren se budou pohybovat v jednotkách miliard korun.⁶³ Zvýšením zásob jaderného paliva si ČR částečně zlepší svou energetickou bezpečnost pro případ nenadálého výpadku dodávek od současného monopolního dodavatele z Ruské federace, přičemž ČR tak nebude v hledání náhrady pod přílišným časovým tlakem.⁶⁴

Stejně jako v roce 2015, také během roku 2016 se společnost ČEZ zabývala přípravou miliardového tendru na dodávky jaderného paliva do JE Temelín (JETE) po roce 2020. Firma ČEZ hodlá soutěž vypsát přesto, že aktuální kontrakt s ruským dodavatelem Tvel obsahuje opci na dalších deset překládek – tedy na pět let provozu obou bloků, a to mj. z důvodu výzvy Evropské komise vůči členským státům k větší diverzifikaci dodávek jaderného paliva. Možnými zájemci o tendr na dodávky jaderného paliva do JETE byly v roce 2016, podobně jako v roce 2015, ruská firma Tvel ze skupiny Rosatom a americká společnost Westinghouse Electric Company ze skupiny japonské Toshiba. Nový dodavatel by mohl být znám přibližně začátkem roku 2019.⁶⁵ Kromě toho během roku 2016 probíhaly v souladu s návrhem obsaženým v NAP JE přípravy a jednání o budoucím tendru na stavbu jednoho jaderného bloku v JE Dukovany a jednoho bloku v JE Temelín s možností rozšíření na dva bloky v obou elektrárnách. Jako první by stavba měla začít v JE Dukovany. Kvůli dostavbě oslovilo

ČR v průběhu roku 2016 deset společností, zájem poskytnout informace jich projevilo šest. S nimi ČR zahájila jednání. Podle nového vládního zmocněnce pro jadernou energetiku Jána Štullera se pak o stavbu nového jaderného bloku v ČR kromě ruské státní společnosti Rosatom zajímá také francouzská EDF, americko-japonský Westinghouse Electric Company, korejská KHNP, čínská China General Nuclear Power a společný projekt Arevy a Mitsubishi Atmea. Nicméně J. Štuller jasně zdůraznil, že „nejde o nabídky na dostavbu nových bloků jaderné elektrárny, ale o odpovědi na naši žádost o informace [...] zdaleka se ještě nenacházíme v procesu výběru dodavatele, a proto nyní ani nemůžeme dostávat nabídky“.⁶⁶ O modelu dostavby nového jaderného zdroje by pak měla vláda ČR rozhodnout v první polovině roku 2017. Podobně jako v předchozím roce 2015, byla v roce 2016 jaderná energie v České republice terčem kritiky ze strany ekologických organizací a politických představitelů Německa a Rakouska. Důvodem bylo jednak prodloužení povolení pro první blok JE Dukovany koncem března 2016, jednak plánovaný tendr na stavbu jednoho bloku v Jaderné elektrárně Dukovany a jednoho bloku v Jaderné elektrárně Temelín.

Výše zmíněná témata české politické diskuse společně s klíčovými událostmi v oblasti energetiky měly v roce 2016 zásadní vliv na směřování vnějších energetických vztahů ČR. Stejně jako rok předtím, také v roce 2016 byly aktivními aktéry vnějších energetických vztahů ČR především předseda vlády, Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Ministerstvo životního prostředí ČR, ale i prezident ČR. Z pohledu vnější dimenze energetické bezpečnosti a politiky byl na multilaterální úrovni pro Českou republiku v roce 2016 klíčový prostor EU a spolupráce s ostatními střeoevropskými zeměmi v rámci Visegrádské skupiny. V případě bilaterálních energetických vztahů se ČR v roce 2016 nejvíce orientovala na Německo, Rakousko, USA a Francii. Naopak v důsledku vojenské angažovanosti Ruska na Ukrajině a uvalení sankcí Evropskou unií vůči Ruské federaci dosáhly v roce 2016, stejně jako o rok dříve, česko-ruské energetické vztahy jen minimální úrovně.

V kontextu těchto skutečností je pak možné český diskurz o vnější dimenzi energetické politiky a bezpečnosti během roku 2016 stejně jako v předchozím roce 2015 označit co do míry *politizace jako omezený*. Na jednu stranu téma vnější energetické politiky a s ní související otázky byly v roce 2016 přítomny např. ve společném prohlášení ústavních činitelů po setkání na Pražském hradě či se objevily při jednání politických činitelů ČR při jednání se svými zahraničními protějšky. Na druhou stranu otázka vnějších energetických vztahů ČR není častým tématem projevů a vystoupení politických představitelů ČR, ani ji nebyla věnována zvýšená pozornost během krajských voleb na podzim 2016. Stejně tak je možné v roce 2016, jako v roce 2015, hovořit o *omezené polarizaci* české diskuse o vnější dimenzi energetické politiky a bezpečnosti.

Na jednu stranu mezi hlavními institucionálními a politickými aktéry panovala shoda o významu většiny energetických otázek spojených s problematikou vnějších vztahů a potřebě posílení energetické bezpečnosti České republiky. Na druhou stranu rozdílnou, nikoliv však protichůdnou pozici institucionálních a politických aktérů lze identifikovat ve vztahu k otázce směřování české energetické politiky a složení energetického mixu ČR. Navzdory této omezené polarizaci se však vláda ČR v roce 2016

(stejně jako o rok dříve) poměrně úspěšně snažila udržet jednotnou pozici v energetické politice, proto můžeme hovořit o *koherenci* jak v rovině časové, tak z hlediska deklarovaných vládních a unijních priorit a zároveň napříč aktéry.

V neposlední řadě v roce 2016, podobně jako v předchozím roce, podporovala Česká republika *vytváření společné politiky*, která vycházela z *proaktivního jednání* a *spolupracující pozice* v případě otázky zajištění energetické bezpečnosti v sektoru plynu v rámci Energetické unie, kde ČR aktivně prosazuje propojení energetické infrastruktury. Současně však ČR přijala *adaptaci na vnější politiku*, jež byla výsledkem *reaktivního jednání* a *neutrální pozice* v případě zvyšování energetické účinnosti a podpory obnovitelných zdrojů energie na výrobě elektřiny.

VNĚJŠÍ ENERGETICKÉ VZTAHY ČESKÉ REPUBLIKY: AGENDA A UDÁLOSTI

Multilaterální rozměr vnějších energetických vztahů ČR

Energetická bezpečnost ČR a EU

Aktivita a pozice ČR jak v procesu vyjednávání o energetických otázkách na půdě EU, tak ve vztahu k jednotlivým cílům energetické politiky EU zůstala i v roce 2016 nezměněna a můžeme mluvit o koherenci jak v rovině časové, tak z hlediska deklarovaných vládních cílů stanovených v ASEK a unijních priorit v rámci Energetické unie. Zatímco v případě cíle energetické bezpečnosti, kam patří otázky, jako je právo členských států rozhodovat o složení energetického mixu, využívání jaderné energie, diverzifikace přepravních tras, zdrojů a dodatelů apod., a cíle konkurenceschopnosti, kam patří mj. otázky podpory dokončení liberalizace vnitřního energetického trhu, propojení přepravních tras a přenosových soustav mezi členskými státy uvnitř EU atd., podporuje ČR aktivně jejich naplňování na půdě EU, naopak v případě cíle zaměřeného na udržitelnost, tj. podpora OZE, energetická účinnost a snižování emisí CO₂ atd., se ČR staví vůči němu spíše skepticky a buď samostatně, nebo společně s dalšími státy, především V4, vyjadřuje kriticky své připomínky. Nicméně ČR na půdě EU nevetuje rozhodování o hlavních environmentálních cílech, ani svým jednáním neblokuje další směřování unijní energetické politiky v této oblasti, ale naopak snaží se být konzistentní a ve většině případů také je.

Tento postoj České republiky prezentoval premiér Sobotka např. během zasedání Evropské rady 17.–18. 3. 2016, kde v rámci Energetické unie, schválené o rok dříve 25. 2. 2015, podpořil tzv. zimní balíček k energetické bezpečnosti k posílení bezpečnosti dodávek, který Evropská komise představila 16. 2. 2016. Balík se skládá ze čtyř opatření, kterými jsou (1) návrh nařízení o bezpečnosti dodávek plynu, (2) návrh rozhodnutí o mezivládních dohodách v oblasti energetiky, (3) strategie pro LNG a skladování zemního plynu a (4) strategie pro vytápění a chlazení.

Cílem návrhu nařízení o bezpečnosti dodávek plynu je podpořit konkurenceschopnost trhů s plynem a jejich odolnost v případě přerušení dodávek, čemuž by mělo na-

pomoci zvýšení transparentnosti těchto trhů. Konkrétně pak Evropská komise navrhuje nahradit současný vnitrostátní přístup při navrhování opatření pro zajištění bezpečnosti dodávek přístupem širším, a to alespoň na regionální úrovni. Přijata by měla být rovněž zásada solidarity, která by zajistila výpomoc mezi státy v případě přerušení dodávek (především plynu a elektřiny) tak, aby byly zajištěny dodávky do domácností a pro základní sociální služby, jako je zdravotnictví.⁶⁷ Česká republika je ve skupině spolu se SRN, Polskem a Slovenskem.⁶⁸ V případě návrhu rozhodnutí by měl vnést větší transparentnost do dohod podepsaných členskými státy a třetími zeměmi týkajícími se bezpečnosti dodávek plynu. Jeho podstatou je zavedení povinnosti notifikovat EK o průběhu vyjednávání takových smluv, aby se k nim Komise mohla vyjádřit. Členské státy by pak měly povinnost toto stanovisko zohlednit.⁶⁹ To znamená, že EK by chtěla být v budoucnu daleko více zapojena do vzniku mezivládních smluv v oblasti energetiky, které členské státy uzavírají s třetími státy.⁷⁰

Ve strategii pro vytápění upozorňuje EK na problém, kdy vytápění a chlazení budov a průmyslu spotřebovávají 1/2 energie v EU a navíc jsou ze 3/4 závislé na fosilních palivech. Evropská komise se proto chce zaměřit na podporu úsporných opatření v této oblasti, a také na podporu efektivnějších způsobů výroby tepla, jako je kombinovaná výroba tepelné a elektrické energie.⁷¹ V neposlední řadě ve strategii pro LNG a skladování plynu se pak zabývá snahou o diverzifikaci dodávek plynu do EU. Dodávky této suroviny se proto mohou snadno stát důvodem pro prosazování politických zájmů, což staví EU jako jednoho z největších importérů zemního plynu na světě do nevýhodné pozice. LNG však má potenciál tento stav změnit, a EK proto plánuje co nejvíce podpořit jeho využití. Cílem strategie je nejen budování terminálů pro LNG na evropském pobřeží, ale i budování propojení mezi těmito terminály a dalšími zeměmi, které díky své poloze nemají přístup ke světovému trhu s LNG.⁷² V rámci balíku opatření pak ČR uvítala jednak důraz na propojení plynové infrastruktury (a zejména klíčové severo-jihní plynové propojení), a jednak podporu kogenerace v oblasti teplárenství.

Ve strategii pro LNG a skladování plynu je zmíněna řada zemí jako potenciálních dodavatelů LNG do EU, včetně Íránu, se kterým je EK doporučeno rozvíjet energetickou spolupráci a diskusi. Význam energetiky ve vztazích EU a ÍRÍ vyzdvihly 16. 4. 2016 např. Vysoká představitelka Unie Federica Mogheriniová a íránský ministr zahraničních věcí Mohammad Džavád Zaríf na tiskové konferenci, kde se obě strany dohodly na speciálním dialogu a užší spolupráci v oblasti energetiky, kdy „*íránská ropa a plyn budou opět důležitou součástí evropského energetického mixu v procesu zlepšení energetické bezpečnosti v Evropě*“.⁷³ Cíle a způsoby realizace energetické spolupráce pak byly podrobně rozpracovány o den později (17. 4. 2016) ve společném prohlášení o energetice, v němž evropský komisař pro oblasti klimatu a energetiky M. A. Cañeta, íránský ministr ropného průmyslu B. N. Zangane a íránský ministr energetiky H. Chitchian vyjádřili svůj úmysl zahájit *Energetický dialog na vysoké úrovni o nejaderné energii*, jako základní institucionální rámec energetických vztahů mezi Evropskou unií a Islámskou republikou Írán.⁷⁴

Evropská unie počítá v budoucnu se zapojením Íránu do projektu tzv. Jižního energetického koridoru pro přepravu plynu, jehož součástí je např. 870 km dlouhý plynovod

TAP (Trans-adriatický plynovod). Jeho výstavbu slavnostně zahájily 18. 5. 2016 řecký premiér Alexis Tsipras a zástupci dalších čtyř zemí, přičemž počáteční kapacita plynovodu TAP má činit 10 mld. m³ plynu ročně a provoz má být zahájen v roce 2020. TAP, který v návaznosti na plynovod TANAP spojí pole Šach Deniz II v Ázerbájdžánu přes Gruzii, Turecko, Řecko, Albánii s jižní Itálií, by měl snížit závislost oblasti na ruském zemním plynu.⁷⁵

Kromě Íránu počítá EU jako s dalším potenciálním dodavatelem plynu a ropy především se Spojenými státy. Otázka energetiky a ochrany klima představuje pro EU a USA jedno z hlavních témat vzájemných vztahů, což potvrdilo 7. zasedání Rady pro energetiku, které se konalo 4. 5. 2016 ve Washingtonu DC. Jeho závěry odrážejí kombinaci strategických priorit EU a USA, což pak naznačují četné oblasti synergie. Klíčovými tématy byly energetická bezpečnost, investice do kritické infrastruktury, zmírňování změny klimatu, energetická účinnost, podpora obnovitelných zdrojů energie, rozvoj nových technologií pro zachytávání a ukládání uhlíku (CCS) a inteligentní sítě, zajištění jaderné bezpečnosti, podpora sblížování právních předpisů a podpora spolupráce. Zatímco USA podpořily závazek EU zaručit energetickou bezpečnost Ukrajiny, EU uvítala odstranění amerického zákazu vývozu ropy a plyn ve formě LNG, jež začaly USA do zemí EU v roce 2016 exportovat.⁷⁶ USA se však současně postavily proti realizaci rusko-německého plynovodu Nord Stream 2. V tomto ohledu 14. 7. 2016 poslalo deset amerických senátorů, v čele s Johnem McCainem a Marco Rubiem, dopis předsedovi Evropské komise Jean-Claude Junckerovi, ve kterém kvalifikovali Nord Stream 2 jako krok zpět k evropské diverzifikační politice a plánům Energetické unie. Zároveň senátoři vyjádřili obavy, že tento projekt může podkopat ekonomiky Ukrajiny a zemí východní Evropy.⁷⁷

V rámci EU patřila v roce 2016, stejně jako o rok dříve, mezi hlavní odpůrce plynovodu Nord Stream 2 především Evropská komise v čele s místopředsedou EK odpovědným za Energetickou unii M. Šefčovičem. Podle Šefčoviče je s plynovodem Nord Stream 2 „*spojeno několik otázek: bezpečnost dodávek, dopady rozšíření plynovodu na celkový obchod s plynem v Evropě, odříznutí ukrajinské cesty, na základě kterého by většina ruských dodávek přicházela dvěma trasami [plynovody Nord Stream a Jamal – pozn. aut.]. Povzbudilo mě ale vyjádření německého vicekancléře Sigmara Gabriela, který uvedl, že i pro Německo je velmi důležité zachování tranzitní cesty přes Ukrajinu.*“⁷⁸ Kromě toho panují rozdílné názory ohledně čísel na renovaci současné ukrajinské cesty, kdy zatímco Rusko tvrdí, že by renovace přišla na 10 až 12 mld. USD, odhad Světové banky je 2,5 až 5,5 mld. USD.⁷⁹ A konečně za třetí zůstává otázkou, jaká bude do budoucna spotřeba plynu v EU a zda členské státy budou potřebovat dalších 55 mld. m³ plynu ročně, které by měl plynovod Nord Stream 2 přivádět. Například podle jedné z předpovědí Evropské komise by v důsledku většího využívání obnovitelných zdrojů energie a zvýšení energetické účinnosti měla spotřeba zemního plynu v EU spíše stagnovat či dokonce mírně klesat, přibližně o 16 % do roku 2030 v porovnání se současným stavem.⁸⁰

Své výhrady vůči plánovanému plynovodu Nord Stream 2 vyjádřili 10. 5. 2016 také poslanci Evropského parlamentu. Podle některých z nich nelze na plynovod Nord Stream 2 nahlížet jen v ekonomických termínech, ale je třeba zahrnout rovněž geo-

politické aspekty. Tento postoj naráží na obavy ze zhoršení postavení zemí střední a východní Evropy (zejména Ukrajiny) vůči Rusku, které by nastalo, pokud by byly tranzitní cesty pro přepravu ruského plynu do západní Evropy přesunuty mimo jejich území.⁸¹

Proti výstavbě plánovaného rusko-německého plynovodu Nord Stream 2 se i v roce 2016 postavily také členské státy ze střední a východní Evropy, když např. osm předsedů vlád z ČR, Slovenska, Polska, Maďarska, Litvy, Lotyšska, Estonska a Rumunska podepsalo 7. 3. 2016 dopis proti realizaci plynovodu Nord Stream 2. Dopis byl adresován předsedovi Evropské komise J.-C. Junckerovi. Členské státy vyjádřily v dopise obavu, že „*projekt plynovodu Nord Stream 2 představuje risk pro energetickou bezpečnost v regionu střední a východní Evropy*“⁸² a mohl by silně ovlivnit trh s plynem a jeho tranzit, zejména přes Ukrajinu. Nejsilnějším kritikem plynovodu Nord Stream 2 bylo během roku 2016 zejména Polsko, jehož antimonopolní úřad se v polovině srpna 2016 postavil proti výstavbě rusko-německého projektu z důvodu, že by jeho zprovoznění upevnilo dominantní postavení Gazpromu na evropském trhu s plynem. V důsledku tohoto rozhodnutí pak západoevropské společnosti Engie, OMV, Wintershall, Shell a Uniper vystoupily z konsorcia Nord Stream II AG.⁸³

Pozice ČR k projektu plánovaného plynovodu Nord Stream 2 byla v roce 2016 stejná jako v roce 2015, spíše ambivalentní. Na jednu stranu Česká republika společně s ostatními středoevropskými a východoevropskými členskými státy zaujala odmítavý postoj vůči projektu plynovodu Nord Stream 2. To např. 15. 3. 2016 na tiskové konferenci po jednání se švédskou ministryní zahraničních věcí Margot Wallströmovou potvrdil její český resortní kolega L. Zaorálek, podle něhož plynovod Nord Stream 2 „*znamená zdvojnásobení kapacity přepravovaného plynu do Evropy z Ruska*“ a „*my požadujeme, aby se prozkoumalo, do jaké míry je projekt v souladu s budováním evropské energetické unie*“.⁸⁴ Na druhou stranu ministr průmyslu a obchodu J. Mládek opakovaně zdůraznil, že „*my nechceme být závislí pouze na plynovodech Nord Stream, ale preferujeme dvě plynové přepravní trasy – přes území Ukrajiny a přes Baltské moře*“.⁸⁵ Zároveň podle něho by možným řešením „*mohlo být postavit Nord Stream 2 a současně zajistit, že plyn nadále poteče do Evropy také přes území Ukrajiny*“.⁸⁶ Navíc prezident M. Zeman zpochybnil kritický postoj Evropské komise vůči plynovodu Nord Stream 2, protože „*pokud Evropa do projektu investuje, má samozřejmě právo k ní vyjádřit svůj postoj. Nicméně pokud vím, je to pouze investice německá a ruská. Nemůžete protestovat proti projektu, do něhož jste neposlal své vlastní peníze*“.⁸⁷

Naopak druhý ruský plánovaný projekt plynovodu Turkish Stream, o jehož výstavbě podepsali v Istanbulu 10. 10. 2016 dohodu ministři energetiky Ruska a Turecka za přítomnosti prezidentů Vladimira Putina a Recepta Tayyipa Erdogana, zůstal v EU spíše stranou kritiky členských států.⁸⁸ Plánovaný plynovod Turkish Stream by měl přivádět ruský zemní plyn přes Černé moře do Turecka a odtud diskutovanými přepravními trasami (jako např. [1] plynovod Tesla, který by vedl z Řecka do Makedonie, Srbska a Maďarska, končil by u plynového centra Baumgarten v Rakousku, [2] plynovod Eastring, který by přiváděl plyn z jihu (přes Bulharsko, Rumunsko, Maďarsko dále na Slovensko) dále do Evropy.

Nicméně energetické vztahy mezi EU a RF zůstaly v roce 2016 nadále spíše oslabené a zhoršené. Navíc členské státy EU podnikly do konce roku 2016 ve snaze posílit svoji energetickou bezpečnost a snížit závislost na Rusku několik opatření. Zaprvé, 9. 9. 2016 viceprezident Evropské komise M. Šefčovič, komisař pro oblasti klimatu a energetiky M. A. Cañete a 12 ministrů energetiky zemí střední a jihovýchodní Evropy v Budapešti podepsali důležité dohody v oblasti rozvoje plynové infrastruktury a regionální spolupráce. Na jejich základě by pak mělo dojít k další diverzifikaci přepravních tras a dodavatelů a posílení energetické bezpečnosti zemí střední a jihovýchodní Evropy.⁸⁹ Zadruhé, členské státy EU dovolily 7. 12. 2016 v souladu s únorovým balíčkem opatření v rámci Energetické unie vetovat Evropské komisi svoje budoucí bilaterální dohody o dodávkách ropy a plynu s ostatními státy, jako je např. Rusko. Nové pravidlo bylo zavedeno především kvůli vypjatým vztahům s RF a prosazení jednotné evropské Energetické unie. Jinak řečeno, rozhodnutí má posílit EU ve své snaze o docílení jednotného energetického trhu, zajištění bezpečnosti energetických dodávek a snížení závislosti na ruském plynu. To potvrdil M. A. Cañete, dle kterého „*nová pravidla zaručí, že žádná energetická smlouva neohrozí bezpečnost dodávek do zemí EU, nebo nebude dělat překážku fungování energetického trhu EU*“.⁹⁰

Kromě energetické bezpečnosti v sektoru ropy a plynu se Evropská unie zabývala také jadernou energetikou a její bezpečností, když např. Evropská komise představila 4. 4. 2016 nový jaderný ukázkový program, který má čtyři části. První se zabývá vývojem politik v oblasti jaderné energie. Zmíněn je pokrok v oblasti bezpečnosti prostřednictvím zavedení zátěžových testů jaderných elektráren a zpřísnění bezpečnostních standardů ve směrnici o jaderné bezpečnosti. Druhá část se zabývá investicemi v tomto sektoru. Třetí část se zabývá použitím jaderné energie pro jiné účely, než je výroba jaderné energie. Ve čtvrté části zmiňuje Evropská komise zejména důležitost pokračování projektu ITER, tedy (v současnosti budovaného) největšího termonukleárního reaktoru na světě, zkoumajícího možnosti pro využití jaderné fúze v energetice.⁹¹ Stanovisko vlády ČR k programu bylo pozitivní, a to vzhledem k tomu, že s využitím jaderné energie počítá i do budoucna. Česká republika dlouhodobě prosazuje technologicky neutrální přístup k dekarbonizaci energetiky a jaderná energie má být jedním z pilířů českého energetického mixu.⁹²

V neposlední řadě byly v roce 2016 na půdě EU velkými tématy také otázka OZE, snižování emisí CO₂, zvyšování energetické účinnosti a snižování energetické náročnosti, kdy např. plénum Evropského parlamentu 6. 7. 2016 schválilo návrh EK na zpřísnění škály energetických štítků, která se používá u energetické náročnosti výrobků. Evropský parlament tak odsouhlasil iniciativu EK, podle níž by měla být zavedena přísnější stupnice A až G, lépe reflektující technologický pokrok. Nicméně zatímco EK chtěla upravit systém označování tak, aby se opět používala jednotně jedna stupnice A až D, která by nahradila stávající stupnici A+++ až D, Evropský parlament podpořil, aby se nová pravidla směrnice vztahovala i na již existující skupiny produktů. Náročnější požadavky by podle poslanců měly navíc vytvářet pobídky k dalšímu zlepšování energetické účinnosti.⁹³

Sérii zásadních změn EU v oblasti boje proti změnám klimatu pak představila 30. 11. 2016 Evropská komise v tzv. zimním balíčku opatření s názvem *Čistá energie*

pro všechny Evropany, jehož cílem je udržet konkurenceschopnost EU v době, kdy přechod na čistou energii mění globální trhy s energií. Legislativní návrhy v rámci zimního balíčku se týkají energetické účinnosti a úspor, energie z obnovitelných zdrojů, koncepce trhu s elektřinou, zabezpečení dodávek elektřiny a pravidel správy pro energetickou unii a zajištění rovných podmínek pro spotřebitele.⁹⁴

Zprvée, v oblasti energetické účinnosti a úspor navrhla EK revizi energetické strategie do roku 2030, kdy místo dosavadních 27% by EU měla usilovat o 30% snížení energetické spotřeby oproti hodnotám předpokládaným při zachování současných podmínek. Zároveň kvalitou budov, které mají být v budoucnu nejen energeticky efektivnější, ale také inteligentnější, se zabývá nová směrnice o energetické náročnosti budov. Kromě toho přináší balíček pro čistou energii nové požadavky na ekodesign některých spotřebičů a výrobků.⁹⁵ Zadruhé, EU si v rámci balíčku klade za cíl dosáhnout světového prvenství v obnovitelných zdrojích energie, přičemž podíl OZE na konečné spotřebě energie by měl za celou EU v roce 2030 dosáhnout 27%. Pro jednotlivé země ale není cíl závazný.⁹⁶ Zároveň by se OZE měly také více zapojit do fungování trhů, takže do budoucna se má upravit jejich podpora a větší instalace mají např. ztratit prioritní přístup do sítě. Nová pravidla pro podporu OZE po roce 2020 by tak měla odstranit současné pokřivení trhu a zaměřit se na investice tam, kde jsou opravdu nákladově efektivní nebo kde nahrazují vysoké investiční náklady spojené s vývojem.⁹⁷ Zařetí, velkým tématem v rámci tzv. zimního balíčku jsou nová pravidla pro fungování trhu s elektřinou, jež mají vytvořit rovnější podmínky pro různé druhy zdrojů, umožnit flexibilnější obchodování s elektřinou, zvýšit objemy přeshraničního obchodu s elektřinou nebo zajistit prostor pro spotřebitele, kteří mohou upravením své spotřeby pomáhat s rovnováhou v energetickém systému. Pro úspěšné fungování energetických trhů je rovněž nutné dle Komise pokročit v propojování přenosových a distribučních sítí.⁹⁸ Začtvrté, k posílení postavení spotřebitelů má sloužit tržní reforma, která má umožnit jejich větší zapojení prostřednictvím vlastní výroby energie, jejího skladování, sdílení či prodeje. Jinak řečeno, v budoucnu budou mít spotřebitelé v celé EU lepší možnosti výběru dodávek, přístup k nástrojům pro srovnání cen energií a možnost vyrábět a prodávat vlastní elektřinu. Větší transparentnost a lepší právní předpisy přinášejí občanské společnosti více příležitostí, jak se zapojit do energetického systému a reagovat na cenové signály.⁹⁹

Česká republika, stejně jako další členské státy, měla hlavní výhrady především k cíli pro snížení spotřeby energie. Podle náměstkyně ministra průmyslu a obchodu Lenky Kovačovské nebylo řádně zdůvodněno, proč by měl být měněn těžce nalezený kompromis z roku 2014, když nový limit není pro některé státy nákladově efektivní. Tento postoj sdílí i další země (např. Velká Británie či Nizozemsko), jež se navíc obávají postupného omezování suverenity v této oblasti ve prospěch nárůstu pravomocí EK nad jejich energetickými mixy.¹⁰⁰ Naopak Svaz průmyslu a dopravy, skupina ČEZ či Český plynárenský svaz hodnotil většinu předložených návrhů víceméně kladně. Například skupina ČEZ vítá v zimním balíčku hlavně navrhovaná společná pravidla pro vnitřní trh s elektřinou ukládající, aby cena silové elektřiny pro konečného zákazníka byla stanovena na tržním principu, a tedy aby byla konečně odstraněna jakákoli regulace cen.¹⁰¹

Dva dny před představením zimního balíčku opatření schválila Evropská komise 28. 11. 2016 pro ČR režim podpory pro zařízení vyrábějící energii z obnovitelných zdrojů, jež byla v České republice vybudována mezi roky 2006 a 2012, podle pravidel Evropské unie pro státní podporu. Za účelem nápravy případné dřívější diskriminace zahraniční zelené energie v důsledku financování režimu podpory se Česká republika zavázala k tomu, že investuje přibližně 20 mil. EUR do projektů na propojení. Částka odráží celkový příplatek vybraný z odhadovaných dovozů zelené energie v ČR v období 2006–2015. Tyto obavy byly odstraněny v roce 2016, kdy Česká republika změnila systém financování, aby zajistila, že v budoucnu nebude docházet k diskriminaci dovážené zelené elektřiny. Komise dospěla k závěru, že v souladu s cíli EU opatření pomáhá České republice, aby mohla dosáhnout svých cílů v oblasti energie z obnovitelných zdrojů do roku 2020. Mechanismus přezkumu a investice do propojení zajistí, že bude omezeno potenciální narušování hospodářské soutěže vyplývající z veřejného financování.¹⁰²

Rok 2016 tak potvrdil kontinuitu energetické agendy z roku 2015 v podobě důrazu EU na proces posílení energetické bezpečnosti a snížení závislosti na Rusku. Přestože v porovnání s rokem 2015 došlo v roce 2016 ke zmírnění hrozby přerušení dodávek ropy a zemního plynu do zemí EU z Ruska přes Ukrajinu v důsledku vyhrocených vzájemných vztahů, uskutečnila EU řadu opatření. Zaprvé, EK opakovaně vyzvala k urychlení procesu vytvoření jednotného a vzájemně propojeného trhu s energiemi. Zadruhé, EK v rámci Energetické unie předložila řadu opatření k posílení energetické bezpečnosti s ohledem na dodávky plynu a LNG a uzavírání mezinárodních smluv států EU s nečlenskými zeměmi. Zatřetí, EK podpořila diverzifikaci přepravních tras, zdrojů a dodavatelů, zejména USA a Írán. Začtvrté, EK vyzvala ke snížení energetické náročnosti a zvýšení energetické efektivity. Naopak EU rozdělil na dva tábory ruský projekt výstavby plynovodu Nord Stream 2, který má obcházet území Ukrajiny a tím do budoucna snížit její význam jako tranzitní země. Zatímco západní členské státy v čele s Německem a Francií projekt podpořily, členské státy střední a východní Evropy v čele s Polskem a Slovenskem se postavily proti, mj. kvůli obavě o energetickou bezpečnost a ztrátu svého statusu tranzitní země.

Energetická bezpečnost ČR a zemí V4

Podobně jako na půdě Evropské unie, vystupuje ČR se svými aktivitami, názory a zájmy také v rámci spolupráce středoevropských zemí (V4), a ani rok 2016 nebyl v tomto ohledu výjimkou. Tento postup ČR je pak reprezentován jednak velmi podobným zájmem a důrazem států V4 na energetickou bezpečnost a související otázky v rámci Energetické unie, byť zde na řadu otázek existuje rozdílný názor, a zároveň odhodláním těchto zemí vystupovat jednotně při prosazování svých energetických zájmů či uplatňování kritických připomínek na úrovni Evropské unie.

Tato pozice byla patrná např. během jednání tripartit České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska 16. 2. 2016 na zámku Štířín, kde přítomní ministři a zástupci ekonomických a sociálních partnerů zdůraznili silnou pozici V4 ve vyjednávání o systému řízení Energetické unie. Zároveň zástupci zemí V4 ocenili, že přestože existují v energetice témata, na které panují v rámci skupiny zemí V4 rozdílné pohledy, je

tato spolupráce pro všechny zúčastněné země velmi přínosná. Podle J. Mládky je regionální spolupráce jedním ze základních stavebních kamenů Energetické unie EU. „*Jsmo proto rádi, že do diskuse o dalším směřování spolupráce skupiny V4 v energetice vstupuje i tripartita.*“¹⁰³ Český ministr průmyslu a obchodu pak vyzdvihl, že země V4 za poslední měsíce v energetice společně dosáhly řadu úspěchů. „*Silná společná pozice V4 se odrazila na konečné podobě systému řízení Energetické unie, například ve snaze zdůraznit bezpečnost dodávek energie.*“¹⁰⁴

Velké téma, které během roku 2016, podobně jako v roce 2015, řešily země V4, byl rusko-německý projekt plánovaného plynovodu Nord Stream 2, proti jehož realizaci se staví nejen země střední, ale také východní Evropy. Například 7. 3. 2016 státy V4 společně s dalšími zeměmi východní části EU požádaly formou dopisu, který za ČR podepsal premiér B. Sobotka, představitele Evropské komise o přezkoumání souladu projektu Nord Stream 2 s evropskými pravidly. Podle slovenského premiéra Roberta Fica je projekt plynovodu Nord Stream 2 v rozporu s principy Energetické unie a současně je v rozporu s dosavadní politikou, kterou vedeme vůči Ukrajině, proto země V4 požadují, aby „*v jakýchkoli energetických projektech byly respektovány principy Energetické unie a současně legislativa Evropské unie.*“¹⁰⁵ Svoje odmítavé stanovisko k projektu plánovaného plynovodu Nord Stream 2 pak zopakovali např. ministři zahraničních věcí zemí V4 znovu během setkání se svými kolegy ze severovýchodních a pobaltských zemí v Rize 21. 4. 2016, kde zúčastněné strany projednávaly otázku energetické bezpečnosti.¹⁰⁶

O tři měsíce později, tj. 21. 7. 2016, předsedové vlád zemí V4 ve společném prohlášení jasně zdůraznili svoji představu o rozdělení kompetencí v oblasti energetiky mezi členské státy a EU. Premiéři zemí V4 tak znovu zopakovali, že otázka dokončení vnitřního trhu s energií a posílení mechanismů EU pro zabezpečení dodávek energie založených na členských státech a regionální odpovědnosti jsou „*příslušnými oblastmi energetické politiky a příklady, v nichž by měl být využit potenciál spolupráce na úrovni EU při zachování volby členských států na složení energetického mixu.*“¹⁰⁷

Projekt plynovodu Nord Stream 2 společně s otázkou energetické bezpečnosti, trhu s plynem a diverzifikací dodávek byl důležitým tématem také během setkání prezidentů V4 s viceprezidentem Evropské komise odpovědným za Energetickou unii M. Šefčovičem ve východopolském zámku Lańcut 15. 10. 2016. Podle polského prezidenta Andrzeje Dudy se prezidenti V4 shodli na tom, že zamýšlené rozšíření plynovodu Nord Stream „*není ekonomicky ospravedlnitelné a jde o politickou záležitost.*“¹⁰⁸ Stejně tak se vyjádřil i slovenský prezident Andrej Kiska s tím, že všichni státníci V4 vyjádřili nesouhlas s rozšířením plynovodu, protože „*se obávají o budoucnost Ukrajiny, kdyby se projekt realizoval. Skupina V4 zároveň musí diverzifikovat své zdroje. Nemůžeme být závislí jen na ruském plynu.*“¹⁰⁹ Český prezident M. Zeman pak zdůraznil, že země V4 sdílí v otázce energetické bezpečnosti stejné zájmy, a ocenil pokračování projektu plynovodu Stork II, který propojí plynárenské soustavy Česka a Polska.¹¹⁰

Energetická otázka byla i v roce 2016 důležitým tématem také bilaterálních vztahů mezi Českou republikou a zeměmi V4. Zejména mezi Českou republikou a Polskem a Českou republikou a Slovenskem, přestože se zde objevily některé sporné otázky v oblasti energetiky.

Příkladem může být plánovaná výstavba plynovodu Stork II, který by měl ČR pomoci k napojení na polský LNG terminál ve Svinoušti a plánovaný LNG terminál v Chorvatsku a který by měl přispět k vytvoření tzv. severo-j jižního plynárenského koridoru a lepšímu zabezpečení zemí střední a východní Evropy zemním plynem. Zde ovšem Polsko předvedlo nejednotnost svého postoje a opakovaně změnilo svůj názor. Polsko nejprve projekt výstavby plynovodu Stork II výrazně podporovalo, což mj. potvrdil polský ministr energetiky Krysztof Tchórzewky během setkání s ministrem J. Mládkem začátkem února 2016 ve Varšavě¹¹¹ nebo v dubnu 2016 polská premiérka Beata Szydlová při jednání s českým předsedou vlády B. Sobotkou.¹¹²

Následně Polsko začátkem června 2016 ustoupilo od projektu, když polská státní firma Gaz-System nepodepsala dohodu s českým provozovatelem přenosové soustavy Net4Gas o výstavbě severojižního plynovodu Stork II. Polsko oficiálně česko-polský plynovod patřící mezi strategické energetické stavby EU, s dotací 62,5 mil. EUR, odložilo o tři roky. Hlavním důvodem polského rozhodnutí pozastavit jeho výstavbu byly, mimo možné realizace plynovodu Nord Stream 2, především pokračující práce na česko-německém propojení plynovodu Nord Stream 2 v podobě plynovodu EUGAL, kterým má Německo do České republiky vést ruský zemní plyn. Podle Tomasze Szepieńe z Gaz-Systemu má současná podoba projektu EUGAL za následek to, že „projekt Stork II představuje hrozbu pro energetickou bezpečnost ve středovýchodní Evropě“.¹¹³

Ještě během června, 23. 6. 2016, se sešel premiér B. Sobotka s polskou premiérkou B. Szydlovou a proběhlo jednání představitelů dotčených ministerstev a provozovatelů přepravní soustavy, přičemž Polsko své původně jednoznačné stanovisko do značné míry korigovalo. Následně na summitu V4 v polské Krynici podepsali 6. 9. 2016 premiéři Česka a Polska memorandum stvrzující, že oba státy mají zájem o své plynové propojení Stork II, jenž má být zprovozněn koncem roku 2020. V textu memoranda vyjádřili oba premiéři vlád přetrvávající politickou podporu projektu a vůli spolupracovat s evropskými i národními institucemi tak, aby se realizoval, uvedl úřad vlády v tiskové zprávě.¹¹⁴

Sporná otázka se objevila i v případě česko-slovenských energetických vztahů, kde v dubnu 2016 slovenský velvyslanec pro energetickou bezpečnost Pavol Hamžík obvinil ČR, Rakousko a Německo, že chtějí z budoucího tranzitu ruského zemního plynu vyšachovat Slovensko, které podporuje zachování současné přepravní trasy vedoucí přes Ukrajinu. „*Opomenutí Slovenska podle něj hrozí nejen od projektu plynovodu Nord Stream 2, ale i od chystaného přímého propojení českých a rakouských plynovodů.*“¹¹⁵ P. Hamžík v této souvislosti dokonce zpochybnil deklarovanou blízkost a spolupráci Slovenska a Česka, pokud „*by nás takto [Češi] podrazili*“, a zdůraznil, že „*někteří [lidé] v Česku si asi spočítali, kolik vydělají, a na ostatní neberou ohled*“.¹¹⁶

Nicméně ve společném prohlášení předsedů vlád České republiky a Slovenské republiky, které se uskutečnilo v Bratislavě 26. 9. 2016, přijaly obě země k otázkám v oblasti energetiky jednotné stanovisko. Vlády ČR a SR se tak mj. zavázaly podporovat Evropskou komisi ve snaze dobudovat projekt Energetické unie EU s důrazem na oblasti energetické bezpečnosti, konkurenceschopnosti a udržitelnosti. „*Vlády se v tomto kontextu dohodly na pokračující spolupráci za účelem posílení energetické*

*bezpečnosti v regionu, stejně jako na posílení možné budoucí integrace plynárenských trhů.*¹¹⁷ Kromě toho je prioritou obou zemí zabezpečení energetické bezpečnosti v podobě diverzifikace zdrojů, tras a infrastrukturní propojenosti, jakož i zachování konkurenceschopnosti průmyslu EU během implementace opatření na zvýšení energetické účinnosti a snižování emisí. „*V zájmu zvyšování energetické účinnosti a dekarbonizace budeme proto při tvorbě opatření v jednotlivých oblastech energetické politiky, stejně jako při dobudování vnitřního trhu, prosazovat nákladově efektivní přístup stejně jako národní suverenitu při volbě vlastního energetického mixu.*“¹¹⁸

Pro země V4, včetně ČR, představuje oblast energetiky a s ní související otázky důležité téma, na které mezi těmito středoevropskými státy, až na výše zmíněné problémy, existuje relativní shoda. Tento postoj se pak Česká republika společně s dalšími státy V4 snažila i v roce 2016, stejně jako v roce předchozím, přenést do jednotného vystupování a jednání na půdě EU, což se jim v řadě případů dařilo. Na jednu stranu země V4 během roku 2016 kritizovaly např. plánovaný projekt plynovodu Nord Stream 2, který je podle jejich názoru v rozporu s energetickou politikou EU, ohrožuje její energetickou bezpečnost a podkopává závazek EU vůči Ukrajině. Na druhou stranu státy V4 v průběhu roku 2016 podporovaly řadu opatření v rámci Energetické unie k posílení energetické bezpečnosti.

Bilaterální rozměr vnějších energetických vztahů ČR

Energetické vztahy ČR–Rakousko

Na rozdíl od energetických vztahů ČR se zeměmi V4, kde panuje vzájemná shoda na většinu energetických otázek, včetně jaderné energie, otázkou rozdílných názorů naopak zůstává jaderná energie v energetické interakci mezi ČR a dlouholetým odpůrcem jádra Rakouskem. Na jednu stranu ČR ve své pozici jadernou energii dlouhodobě podporuje, ale svému sousedovi ji nijak nevnucuje, na druhou stranu ČR očekává respektování svého rozhodnutí rozvíjet jadernou energetiku ze strany Rakouska. Nicméně v roce 2016 byla jaderná energie a české jaderné elektrárny, zejména JE Dukovany, opět hlavním sporným tématem energetické interakce ČR a Rakouska.

Za skandál prvního stupně označil 1. 4. 2016 rozhodnutí českého Státního úřadu pro jadernou bezpečnost (SÚJB) o prodloužení povolení pro první blok JE Dukovany na dobu neurčitou rada pro životní prostředí rakouské spolkové země Dolní Rakousy Stephan Pernkopf, podle kterého by „*české úřady měly reaktor okamžitě odpojit*“ a ČR by mohla stejně jako Rakousko využít větrnou či vodní energetiku, ale „*oni ne: vybrali si tu zdánlivě levnější cestu a spolu s tím i větší bezpečnostní riziko pro region*“.¹¹⁹ S. Pernkopf pak upozornil na chyby, které se našly v rentgenových snímcích potrubí a kvůli kterým byly přes tři měsíce odstaveny tři ze čtyř bloků Dukovany. Podle Pernkopfa je třeba zavřít jaderné elektrárny v Evropě, protože se mohou stát cílem teroristického útoku, „*všichni jsme viděli, že se i teroristé snaží destabilizovat jaderné elektrárny. To jsme zažili v Belgii. To v Evropě nechceme, a proto máme jen jedinou možnost: naprostý odklon od jaderné energie.*“¹²⁰ Stejně tak rozhodnutí SÚJB kritizoval i rakouský ministr životního prostředí Andrä Rupprechter, který jasně zdůraznil, že se kvůli němu obrátí na Evropskou komisi, protože „*Česko*

*mělo před vydáním povolení provést přeshraniční studii posouzení dopadů na životní prostředí*¹²¹ (tzv. EIA).

Naopak dle ministra životního prostředí Richarda Brabce legislativa nezavazuje Českou republiku k vypracování nového posudku na životní prostředí, proto nemohla A. Rupprechterovi slíbovat jeho vyhotovení.¹²² Podobné stanovisko potvrdil i mluvčí společnosti ČEZ Ladislav Kříž, který zdůraznil, že neexistuje žádný předpis, který by provedení EIA vyžadoval. „*EIA je především důležitá u zcela nových staveb, v případě Dukovan je již 30 lety provozu potvrzeno, že vliv na životní prostředí je minimální a přínosy i pro blízký region převyšují negativa.*“¹²³

Jadernou energetiku a JE Temelín kritizoval 9. 9. 2016 také rakouský prezidentský kandidát Norbert Hofer během setkání s prezidentem Milošem Zemanem. N. Hofer jasně zdůraznil, že nepovažuje jaderné elektrárny za bezpečné a nechce je mít v žádné evropské zemi. Nicméně Hofer už dříve sdělil, že vystupování proti České republice ve sporu o jadernou energii je „*úkolem ministra, nikoli prezidenta*“,¹²⁴ za což si vysloužil kritiku rakouských organizací bojujících proti atomové energii, které jej obvinily, že opouští rakouský protijaderný konsenzus. Prezident M. Zeman se naopak N. Hofera snažil přesvědčit o bezpečnosti jaderné energie a českých jaderných elektráren.

Jaderná energie byla jedním z hlavních témat na setkání 21. 11. 2016 mezi českým ministrem průmyslu a obchodu J. Mládkem a jeho protějškem Reiholdem Mitterlehnerem ve Vídni. Přestože Rakousko jadernou energetiku nadále odmítá, podle J. Mládky by dohoda s Rakouskem na dostavbě jaderné elektrárny v Dukovanech mohla být pro Česko jednodušší než při někdejší stavbě druhé české jaderné elektrárny v Temelíně. Podle něj nejhlásitější z rakouských spolkových zemí proti jádru vystupovaly a vystupují Horní Rakousy, jež s jižními Čechami, resp. Temelínem, sousedí. Dolní Rakousy, které jsou nejbližší jaderné elektrárně v Dukovanech, jsou podle něj ve svém chování umírněnější.¹²⁵

Kromě jaderné energetiky řešil J. Mládek se svým rakouským protějškem mj. i přetoky elektřiny mezi státy nebo plánovaný rakousko-český plynovod BACI, který má spojit Břeclav s rakouským Baumgartenem. Další variantou je propojení České republiky s Rakouskem přes Slovensko, čímž by nový plynovod nebyl třeba, přičemž „*jsme se dohodli, že se o tom musí jednat třístranně. A to nejenom vlády všech zemí, ale také regulátoři a firmy, kterých se to týká.*“¹²⁶

Energetické vztahy ČR–Německo

Stejně jako u česko-rakouských energetických vztahů, také v případě energetické interakce mezi ČR a Spolkovou republikou Německo existuje dlouhodobě na řadu energetických otázek rozdílný názor. Zprv, zatímco ČR obhajuje význam jaderné energetiky a po Německu požaduje uznání jejího rozhodnutí, SRN jadernou energetiku odmítá a ČR za její využívání kritizuje. Zadruhé, ČR se staví spíše kriticky k podpoře užívání OZE a jejímu výraznějšímu zastoupení v energetickém mixu, a to i kvůli německým přetokům elektřiny vyrobené z OZE. Naopak SRN daleko více spoléhá na využití OZE při výrobě elektřiny a využívání OZE prosazuje na půdě EU. V kontextu těchto skutečností se vyvíjely energetické vztahy mezi Českou republikou a SRN i v roce 2016 obdobně jako v roce předchozím.

I v průběhu roku 2016 se česká elektroenergetická přenosová soustava opakovaně potýkala s přetoky elektriny ze sousedního Německa. V tomto ohledu proto hlavní provozovatel přenosové soustavy v ČR, společnost ČEPS, několikrát během roku 2016 kritizovala SRN, že ignoruje doporučení EU a nebuduje přenosovou soustavu pro svou „zelenou“ energii vyrobenou na severu, kterou posílá přes ČR na jih a ohrožuje stabilitu sítě. Dle člena představenstva ČEPS Zbyňka Boldiše je problém jednak v tom, že: *„Naše vedení je pro Němce tak velice výhodné, jelikož skoro kopíruje jejich hranice a má vysokou kapacitu.“*¹²⁷ Větší problém Z. Boldiš vidí v tom, že SRN má volný obchodní trh s energií spolu s Rakouskem, čili nás jejich volná obchodní zóna ze dvou třetin obklopuje a *„jaksi zapomínají na to, že my nejsme její součástí. Ale chovají se tak, jako bychom jí byli, [...] a vesele počítají s naší přenosovou soustavou. Ale kdyby to bylo naopak, že my si přes část Německa budeme posílat spoustu energie [...], to by křičeli opravdu hodně nahlas.“*¹²⁸ Firma ČEPS proto sleduje několik bodů zajištění bezpečného a spolehlivého provozu.

Zaprvé, podporuje výstavbu sítí v Německu, aby přeneslo, co se vyrobí. To se ovšem zatím neděje. Například v prvním čtvrtletí roku 2016 bylo v Německu postaveno pouze 6 km přenosových linek. Zadruhé, za účelem zajištění bezpečného a spolehlivého provozu přenosové soustavy ČR, ČEPS staví transformátory, které budou regulovat přetoky elektrické energie, stejně jako je tomu na jiných hranicích (Belgie, Nizozemska). V roce 2016 pokračovala výstavba transformátoru v Hradci u Kadaně.¹²⁹ Podle J. Mládky vzhledem k tomu, že v Německu necítí potřebu postavit vysoké napětí mezi severem Německa a Bavorskem, *„budování transformátorů přispěje k jednotnému energetickému trhu. Až postaví vedení, tak se transformátory vypnou a bude se opět volně obchodovat.“*¹³⁰ Zatřetí, ČEPS dlouhodobě usiluje o rozdělení společné německo-rakouské obchodní zóny, jejíž velikost nerespektuje přenosovou schopnost a tak zneužívá přenosové soustavy sousedních států. V tomto ohledu např. na konci května 2016 německý deník *Die Welt* uvedl, že Evropská komise plánuje rozdělit Německo na dvě obchodní zóny.¹³¹

V sektoru ropy pak ČR ve vztazích se SRN po celý rok 2016, stejně jako o rok dříve, řešila problém s odvozem zásob nafty uložené u zkrachovalé firmy Viktoria-gruppe v bavorském Kraillingu. Česko, resp. Státní správa hmotných rezerv (SSHR), si nárokuje naftu v objemu kolem 80 mil. litrů (to jsou zásoby zhruba na 2,5 dne), jež si uložila v minulosti do skladu v Kraillingu ve výši 1,2 mld. Kč + dvě další pohledávky po 300 tis. Kč.¹³² Dobrá zpráva se objevila v polovině února 2016, kdy německý insolvenční správce Mirko Möllen povolil ČR odvézt veškerou naftu z německého skladu, ale nepotvrdil SSHR vlastnické právo k naftě. Zároveň insolvenční správce stanovil velmi krátký termín odvozu do 30. 4. 2016, což je podle J. Mládky *„nesmyslný a nereálný termín“*,¹³³ neboť reálné odvoz nafty zabere šest až osm měsíců. Dalším problémem, který v roce 2016 bránil odvozu nafty do České republiky, byl velmi špatný stav kolejí u skladu v Kraillingu, a převoz cisternami po silnici byl příliš komplikovaný.¹³⁴

Po dlouhých jednáních se pak SSHR 12. 7. 2016 dohodla s insolvenčním správcem firmy a novým vlastníkem skladu, německou firmou Krailling Oils Development, která je majetkově propojená s firmou Fau z Přerova, na vrácení zásob nafty.

Převoz nafty z Německa do České republiky, který zajistí státní distributor paliv ČE-PRO, v jejichž skladech bude následně nafta uložena, by měl stát méně než 60 mil. Kč. Naproti tomu náklady spojené s opravou rozbité železniční vlečky ve výši 8,5 až 10 mil. Kč v kraillingském areálu zaplatí nový majitel skladu.¹³⁵

Naopak energetika byla spíše okrajovým tématem během návštěvy německé kancléřky A. Merkelové 25. 8. 2016 v Praze. O energetických otázkách nepřímo jednala A. Merkelová v rámci Česko-německého strategického dialogu s českým premiérem B. Sobotkou za přítomnosti dalších členů vlády, tj. ministra zahraničních věcí L. Zaorálka, vicepremiéra pro vědu, výzkum a inovace P. Bělobrádka, ministra průmyslu a obchodu J. Mládky, ministra dopravy D. Ťoka a ministra kultury D. Hermana. Zcela stranou, na úkor jiných témat, zůstala energetika pak při jednání německé kancléřky s prezidentem Zemanem.¹³⁶

Tradičně kontroverzním tématem česko-německých vztahů byla i v roce 2016 jaderná energetika a existence dvou českých jaderných elektráren. Příkladem byla v dubnu 2016 žádost opoziční strany Zelených, aby se německá vláda zasadila o odstavení jaderných elektráren ve všech zemích, které sousedí s Německem, tedy i v Česku. Podle šéfa poslanců Zelených Antona Hofreitera: „*Všude kolem Německa stojí nebezpečné reaktory ve špatném stavu. Vláda musí po Francii, Švýcarsku, Česku a Belgii jasně požadovat jejich odstavení.*“¹³⁷ Koncem listopadu 2016 pak německá média (*Süddeutsche Zeitung* a WDR) přišla s informací, že v nejméně 18 atomových reaktorech v Evropě, včetně všech šesti v ČR, se přehřívá voda určená na chlazení reaktorů. Společnost ČEZ, která provozuje české jaderné elektrárny v Temelíně a Dukovanech, nicméně odmítla, že by přehřívání vody vedlo k úvahám o bezpečnosti reaktorových nádob.¹³⁸

Energetické vztahy ČR–Rusko

V porovnání s předchozími interakcemi, byla agenda v energetických vztazích mezi ČR a Ruskou federací v roce 2016 daleko více omezená. Podobně jako v předchozím roce byla na oficiální úrovni hlavní příčinou spíše nízké intenzity vzájemné energetické interakce mezi Ruskou federací a Českou republikou, narušené ruským zájmem o dva tendry v oblasti jaderné energetiky, zejména ruská vojenská angažovanost na Ukrajině a prodloužení sankcí ze strany EU vůči Rusku.

Během roku 2016, stejně jako o rok dříve, byla důležitou otázkou energetických vztahů mezi Českou republikou a Ruskem především jaderná energetika, protože společnost ČEZ připravuje miliardový tendr na dodávky jaderného paliva do své temelínské elektrárny po roce 2020. Podle mluvčího společnosti ČEZ L. Kříže by během roku 2016 měla být vyhotovena zadávací dokumentace a vlastní tendr by měl být zahájen nejpozději počátkem roku 2017, přičemž nový dodavatel by tak mohl být znám někdy začátkem roku 2019. Ruská společnost Tvel, která projevila o tendr velký zájem, se utká se svým fakticky jediným konkurentem, americkou společností Westinghouse. Ve vypsání nové soutěže vidí výhodu nový vládní zmocněnec pro jádro J. Štuller: „*Není nikdy příliš zdravé mít jen jednoho. Pokud je jediný, může si pohrávat s cenou či sledovat i jiné parametry než ekonomické. To se ve světě běžně děje.*“¹³⁹ V JE Dukovany má společnost ČEZ s Ruskem uzavřenou smlouvu do konce provozu nynějších bloků.

Zároveň ruská společnost Rosatom, stejně jako v roce 2015, vyjádřila během roku 2016 opakovaně zájem o budoucí tendr na výstavbu dvou nových bloků v jaderných elektrárnách v Dukovanech i Temelíně, který plánuje vlády ČR vypsát v souladu s návrhem obsaženým v NAP JE. V této souvislosti byla Rusatom Overseas pověřena vykonávat roli integrátora v projektu, včetně přípravy a předání informačního balíku dokumentace. Podle viceprezidenta Rusatom International Network Vladislava Bočkova byl v září a říjnu 2016 předán českému ministerstvu průmyslu a obchodu a také společnosti ČEZ informační balík s popisem jaderné elektrárny a odpověďmi na dotazy české strany o potenciální účasti na projektu výstavby nových bloků jaderné elektrárny na území České republiky.¹⁴⁰ Ještě předtím ruská společnost Rosatom na moskevském fóru Atomexpo 2016 (31. 5. 2016) podepsala nové dohody s českými podniky, které se týkají mj. jaderných elektráren Dukovany a Mochovce. Například česká společnost Sigma Group uzavřela s firmou Rusatom Servis, jež je divizí Rosatomu, dohodu o dodání součástí pro hlavní cirkulační čerpadlo pro jadernou elektrárnu Dukovany. Společnost Škoda JS pak podepsala s Rusatom Servis memorandum o vzájemném porozumění. V jeho rámci obě strany hodlají spolupracovat na projektu dostavby třetího a čtvrtého energetického bloku jaderné elektrárny Mochovce, včetně poskytování technické podpory ze strany Rusatom Servis v oblasti montáže zařízení primárního okruhu, a také při plnění prací zaměřených na zahájení činnosti, instalace a uvedení do provozu energetických bloků číslo 3 a 4 na jaderné elektrárně Mochovce.¹⁴¹

Spíše jako okrajové téma v rámci jednání o ekonomické spolupráci se diskutovalo o energetice při setkání prezidenta Miloše Zemana s ruským ministrem průmyslu a obchodu Denisem Manturovem 22. 3. 2016. Stejně tak v rámci snahy o zlepšení rusko-českých obchodních vztahů hovořil o energetice český prezident s ruským předsedou vlády Dmitrijem Medveděvem během summitu skupiny evropských a asijských zemí ASEM 13. 7. 2016 v mongolské metropoli Ulánbátar.

Podobně 22.–23. 3. 2016 v rámci již 9. zasedání česko-ruské Mezivládní komise pro hospodářskou, průmyslovou a vědeckotechnickou spolupráci mezi ČR a RF jednal o energetice a česko-ruské energetické spolupráci ministr J. Mládek se svým ruským protějškem D. Manturovem.¹⁴² Kromě možností spolupráce jednali oba ministři také o problémových pohledávkách České exportní banky (ČEB), jako je např. nesplacený úvěr pro sibiřskou paroplynovou elektrárnu Poljarnaja v ruském Salechardu, kde odhadovaná ztráta v současné době činí asi 5,9 mld. Kč. I přes trvající potíže zdůraznil J. Mládek možnost elektrárnu znovu dostavět. Zároveň obě strany řešily i problematické případy státní exportní pojišťovny EGAP, jako je např. již postavená elektrárna Krasavino, kde ruská strana nesplácí úvěr.¹⁴³

Energetické vztahy ČR–USA

Velmi podobně, bez větších změn v rovnání s předchozím rokem 2015, se vyvíjely v roce 2016 energetické vztahy mezi Českou republikou a Spojenými státy. I v roce 2016 byla jaderná energetika a jednání o dodávkách amerického břidlicového plynu ve formě LNG do EU jedním z hlavních témat energetické interakce České republiky a Spojených států. Americko-japonská společnost Westinghouse Electric Company se zajímala o budoucí tendr na výstavbu dvou nových bloků v jaderných elek-

trárnách v Dukovanech i Temelíně. Zároveň v souvislosti s rozhodnutím firmy ČEZ vypsat novou soutěž na dodávky jaderného paliva pro JE Temelín vyjádřila společnost Westinghouse opakovaně zájem ucházet se o tuto zakázku. JE Temelín zpočátku používala palivo od americko-japonské společnosti Westinghouse, v roce 2010 ale přešla na ruské palivo. Svoji roli hrál i fakt, že se palivové tyče dodávané společností Westinghouse kroutily a způsobovaly tak častější výpadky elektrárny. Ve snaze posílit svoji pozici v budoucím tendru, uzavřela americká společnost Westinghouse Electric Company koncem února 2016 se společností ČEZ smlouvu, na jejímž základě dodá pro JE Temelín šest testovacích palivových souborů. Podle ředitele komunikace Westinghouse pro Evropu, Střední východ a Afriku Hanse Kortewega bude Westinghouse spolupracovat s firmou ČEZ s cílem licencovat svůj produkt. Testování amerického paliva by mělo začít v roce 2018, kdy bude do reaktoru druhého bloku zavezeno šest palivových souborů od společnosti Westinghouse Electric Company. Ty budou v reaktoru pracovat čtyři roky. Smyslem je získat provozní parametry a ověřit si chování paliva. Podle L. Kříže, mluvčího společnosti ČEZ, ovšem „*smlouva s Westinghouse Electric Company není výběrem dodavatele paliva, ale dohodou o vývoji a následném testování několika palivových souborů*“.¹⁴⁴

Zároveň předsedkyně SSÚJB Dana Drábová jasně zdůraznila, že skutečnému zavedení paliva společností Westinghouse do JE Temelín bude předcházet složité licenční řízení. Podle ní „*ČEZ v záměru respektuje požadavek Evropské komise na diverzifikaci zdrojů paliva a hledá různé způsoby. Nikde ale není dáno, že takzvaná smíšená zóna (dva výrobci paliva pro jednu elektrárnu) bude fungovat a že bude povolena.*“¹⁴⁵ Nicméně je zřejmé, že pokud by americká společnost Westinghouse Electric Company licenci získala, bude to pro firmu ČEZ výhoda v možnosti volby různých dodavatelů paliva pro jeho jaderné elektrárny, což by mělo zvýšit bezpečnost dodávek a tím i energetickou bezpečnost ČR.

Kromě toho Česká republika během roku 2016 uvítala import prvních dodávek tankerů s americkým břidlicovým plynem ve formě LNG do členských zemí EU, který by měly přispět k diverzifikaci dodávek zemního plynu a částečnému snížení závislosti na Rusku. Přestože do EU dorazilo v roce 2016 pouze omezené množství amerického LNG, asi 0,3 mld. m³ plynu při roční spotřebě Evropské unie více jak 400 mld. m³ plynu, podle zvláštního vyslance pro energetickou bezpečnost V. Bartušky je zřejmé, že pro stávající dodavatele, tj. Rusko, Norsko a Alžírsko, jsou „*dodávky většího množství LNG do Evropy ekonomickou hrozbou. Znamená to pro ně, že budou muset být ochotni jít s cenou níž, nebo minimálně být flexibilnější v dodávkách a ve smlouvách.*“¹⁴⁶

Energetika, a zejména pak jaderná bezpečnost, byla jedním z témat návštěvy českého premiéra B. Sobotky 31. 3.–5. 4. 2016 ve Spojených státech, kde se např. od 31. 3. do 1. 4. účastnil Summitu o jaderné bezpečnosti ve Washingtonu.¹⁴⁷ Podle českého premiéra je ČR připravena poskytnout na poli odstraňování vysoce obohaceného uranu technickou pomoc dalším zemím. „*Nad rámec závazků, které jsme společně se zástupci ostatních účastnických zemí a organizací přijali v rámci společného komuniké, se Česká republika dobrovolně přihlásila k dalším 12 konkrétním dílčím aktivitám na poli posilování jaderné bezpečnosti.*“¹⁴⁸ Ještě před odletem do USA premiér Sobotka v jednom ze svých rozhovorů jasně zdůraznil, že Spojené státy využívají já-

dro a chtějí ho využívat i nadále. „*No, a pro nás je, pro nás je důležité, abychom s těmito trendy byli, byli v kontaktu. A jenom připomínám, že my jsme hodně aktivní z hlediska vědeckého výzkumu v této oblasti a je tam řada styčných bodů, na kterých, se zeměmi, jako jsou Spojené státy nebo další, spolupracujeme.*“¹⁴⁹

Energetické vztahy ČR–Francie

A konečně také energetické vztahy mezi Českou republikou a Francií zůstaly v roce 2016, v porovnání s předchozím rokem 2015, bez větších změn a vyvíjely se ve znamení snahy o posílení energetické spolupráce a vzájemné aktivity. Hlavními tématy energetické interakce mezi Českou republikou a Francií byly i v roce 2016 zejména jaderná energie spojená se zájmem francouzské společnosti EDF o budoucí tendr na výstavbu dvou nových bloků v jaderných elektrárnách v Dukovanech i Temelíně, otázky v oblasti boje proti změnám klimatu a posílení energetické bezpečnosti.

O energetice a energetické spolupráci v rámci naplňování Akčního plánu strategického partnerství na léta 2014–2018 jednal předseda vlády B. Sobotka během své pracovní návštěvy v Paříži 24. 3. 2016 s předsedou vlády Manuelem Vallsem a prezidentem Françoisem Hollandem. Podle premiéra Sobotky má ČR dlouhodobé zkušenosti v prosazování legislativy v oblasti energetické účinnosti staveb a s rozsáhlými projekty zateplování budov a samozřejmě zde vidíme i další potenciál pro spolupráci s francouzskými partnery. Zároveň B. Sobotka zdůraznil, že ČR má před sebou diskusi o tom, jak podpořit investice do nových energetických zdrojů, přičemž „*nás čeká debata o inteligentních energetických sítích a samozřejmě s velkým napětím sledujeme technologický vývoj v oblasti výroby baterií, protože to může výrazně přispět k decentralizaci energetických zdrojů a to ovlivní podle mého názoru i investice do klasických velkých zdrojů výroby elektrické energie*“.¹⁵⁰ To je podle premiéra téma, které je aktuální i ve Francii a „*obě naše země využívají energii vyráběnou z jádra a čeká nás podle mého názoru diskuse o tom, jak zajistit, aby do budoucna obnova nebo údržba těchto zdrojů byla ekonomicky rentabilní*“.¹⁵¹

O necelé tři měsíce, 10. 6. 2016, proběhlo v pořadí již 5. zasedání česko-francouzské pracovní skupiny pro energetiku, na které do České republiky na pozvání náměstkyně průmyslu a obchodu L. Kovačovské přijela francouzská delegace vedená ředitelkou odboru energetiky francouzského ministerstva pro životní prostředí Virginii Schwarz. Během jednání obě země představily své politické a energetické strategie, vyjádřily oboustranný zájem o problémy spojené s dekarbonizací energetického mixu (integrace obnovitelných zdrojů, modernizace sítí, atd.) a sdělily své pozice v evropských otázkách (trh s uhlím, cíle do roku 2030, atd.). Setkání se zúčastnili zástupci českých a francouzských společností zabývajících se nakládáním s radioaktivním odpadem (ANDRA-SURAO), výzkumných center (CEA-ÚJV Řež) a univerzit (CENEN-I2EN). Velká část jednání byla věnována vyhodnocení pozitivní spolupráce mezi těmito institucemi a pozici jaderné energetiky v tomto měnícím se sektoru.¹⁵²

Spíše okrajové téma, na úkor aktuálních problémů a bezpečnostních otázek, pak byla energetika během odložené návštěvy francouzského prezidenta F. Hollanda, který přijel 30. 11. 2016 do České republiky. Francouzský prezident tak během své návštěvy ČR částečně jednal o energetice s prezidentem Zemanem a premiérem Sobotkou.¹⁵³

ENERGETIKA VE VNĚJŠÍCH VZTAZÍCH ČESKÉ REPUBLIKY: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

Energetika představuje dlouhodobě a intenzivně diskutované téma českého politického diskurzu a rok 2016 v tomto ohledu nebyl výjimkou. Všechny výše zmíněné otázky a témata vnějších energetických vztahů výrazně ovlivňovaly rozhodování jednotlivých institucionálních aktérů ČR a v jejich rámci klíčových politických činitelů, stejně jako intenzitu jejich činností a byly přítomny v jejich vystoupeních, projevech a jednáních se zahraničními protějšky.

S ohledem na tyto skutečnosti byla ve vnějších energetických vztazích České republiky v roce 2016, podobně jako v roce 2015, nejvíce aktivní vláda ČR prostřednictvím premiéra (B. Sobotky), který dále o energetice jednal např. s představiteli Švédska, Číny, Moldavska. Stejně tak byla aktivita ve vnějších energetických vztazích České republiky patrná i ze strany Ministerstva průmyslu a obchodu ČR v osobě ministra průmyslu a obchodu (J. Mládko), jenž diskutoval o energetice např. s představiteli Číny, Barmy/Myanmaru, Tádžikistánu, a jeho náměstkyně L. Kovačkové, Ministerstva zahraničních věcí ČR prostřednictvím ministra zahraničních věcí (L. Zaorálka), jenž diskutoval o energetice např. s představiteli Palestinské autonomie, Izraele, Nizozemska, a především vládního zmocněnce ČR pro energetickou bezpečnost (V. Bartušky) a jeho tajemnice (Jitky Holubcové do července 2016), a částečně i Ministerstva životního prostředí ČR prostřednictvím ministra životního prostředí (R. Brabce), jenž jednal o energetice např. s představiteli Slovenska, Polska, Maďarska, a jeho náměstka (Jana Kříže). V neposlední řadě byl ve vnějších energetických vztazích České republiky aktivní i prezident ČR (M. Zeman), který o energetice jednal např. s představiteli Číny, Makedonie, Arménie.

VNĚJŠÍ ENERGETICKÉ VZTAHY ČESKÉ REPUBLIKY VE VEŘEJNÉM A MEDIÁLNÍM PROSTORU

Stejně jako rozhodující političtí činitelé ČR, také všechna tuzemská média se v roce 2016 zabývala řadou témat vnitřní a vnější dimenze energetické bezpečnosti a politiky ČR. Z těchto témat pak většina českých deníků (*Hospodářské noviny*, *E15*, *Právo*, *Lidové noviny*, *Mladá fronta Dnes* a *Haló noviny*), ale i internetové portály *Česká pozice*, *Euroskop* a *Euractiv*, *Parlamentní listy* apod. věnovaly zvýšenou pozornost zejména projektu plánovaného rusko-německého plynovodu Nord Stream 2.

V souvislosti s plynovodem Nord Stream 2 se česká média během roku 2016 věnovala několika otázkám. Zprv, otázce samotného (ne)významu realizace tohoto budoucího projektu. Na jednu stranu média přinesla argumenty odpůrců projektu, kteří jasně upozornili na nepotřebnost projektu plynovodu Nord Stream 2, jenž by měl do Evropy přivádět dalších 55 mld. m³ plynu (společně s již existujícím plynovodem Nord Stream by to pak bylo celkem 110 mld. m³ plynu) v kontrastu spíše očekávané stagnace spotřeby plynu v Evropě. Zároveň podle odpůrců plánovaný plynovod Nord Stream 2 není příkladem projektu, který by měl snížit energetickou závislost EU na

Rusku, ale naopak by ji ještě více zvýšil.¹⁵⁴ Na druhou stranu česká média upozornila na argumenty zastánců plánovaného plynovodu Nord Stream 2, který podle nich přinese další potřebný plyn do Evropy a odstraní závislosti evropských spotřebitelů na nespolehlivé a nestabilní tranzitní zemi – Ukrajině.¹⁵⁵ Zadruhé, česká média si všimla politických a ekonomických motivů nesouhlasu Polska a Slovenska s realizací plynovodu Nord Stream 2. Zatímco Slovensko se obává, že by mohlo při zastavení tranzitu plynu přes Ukrajinu přijít o 400 mil. EUR ročně, které nyní získává na tranzitních poplatcích, Polsko se obává, že ruský plyn bude představovat konkurenci pro jeho export uhlí.¹⁵⁶

Jonáš Syrovátka z PSSI pak upozornil na zajímavé motivy, které vedou českou vládu v porovnání se Slovenskem a Polskem spíše ke zdrženlivějšímu postoji či dokonce k podpoře plánovaného plynovodu Nord Stream. Zprvč, ČR disponuje robustním přepravním systémem napojeným na německý trh a rozvinutými podzemními zásobníky zemního plynu, čímž se relativně efektivně snižuje přímá závislost na dodávkách plynu přes Ukrajinu. Zadruhé, pokles objemu plynu přepravovaného přes Ukrajinu by mohl díky vybudování plynovodu Nord Streamu 2 znamenat posílení pozice ČR jako tranzitní země, přes kterou by plyn mohl směřovat nejen na jih (do Rakouska a Bavorska), ale nově také na východ (na Slovensko). Společnost Net4Gas, spravující místní plynovou soustavu, by díky tomu mohla na tranzitních poplatcích inkasovat odhadem půl miliardy dolarů ročně. Zatřetí, pro ČR je důležité zajistit si nové tranzitní kontrakty – ty současné vyprší mezi lety 2019 a 2022. Nord Stream 2 by vyjednávání o těchto kontraktech usnadnil, jelikož by došlo ke zvýšení objemu plynu dopravovaného ze severu na jih Evropy.¹⁵⁷

Zároveň J. Syrovátka upozorňuje, že podpora plynovodu Nord Streamu 2 představuje pro ČR i potenciální riziko. „*Mohla by totiž poškodit vztahy s Visegrádskými státy, které mají k projektu silné výhry. Zároveň by vyslala negativní signál směrem k ukrajinské vládě, které pozice klíčové tranzitní země na západní trhy zajišťuje výhodnou vyjednávací pozici vůči asertivnímu Rusku.*“¹⁵⁸ Vzniklá situace tak ČR staví do velmi nepříjemné pozice. Buď Nord Stream 2 podpoří a bude riskovat určitou ztrátu důvěry svých partnerů z V4, anebo se proti němu postaví a ohrozí možné budoucí ekonomické zisky, nízké ceny plynu pro domácí spotřebitele a vztahy s Německem.¹⁵⁹

Česká média věnovala během roku 2016 dále zvýšenou pozornost informaci, že Čína požaduje po české vládě slib, aby některá z jejích firem dostala zakázku na dostavbu jádra v ČR bez výběrového řízení. Přestože se premiér snažil tuto informaci vyvrátit, např. podle ředitele útvaru výstavby jaderných elektráren ČEZ Petra Závodského by bylo jednodušší postavit nový jaderný blok v ČR pomocí mezivládní dohody než tendru, jak to např. použili v Maďarsku při rozšíření své JE Paks. „*Ve chvíli, kdy běží tendr a například se změní atomový zákon nebo nějaká jaderná vyhláška, tak již nesmíte změnit zadání. Mezivládní dohoda je lepší i v tom, že v sobě může pokrýt financování a další oblasti než čistě jen dodávku jaderného bloku.*“¹⁶⁰ Podobně ministr J. Mládek připustil, že teoreticky výstavba jaderné elektrárny bez výběrového řízení je možná.¹⁶¹

Naopak dostavbu jaderných bloků jen prostřednictvím mezivládní dohody kritizoval předseda poslaneckého klubu TOP 09 František Laudát. „*Dávat někomu obří*

zakázky bez tendru mi přijde naprosto neuvěřitelné. Cenově i v technologiích se vždy ukáže, kdo je nejlepší, jen veřejnou soutěží. ¹⁶² Podobně dle náměstkyně ministra průmyslu pro energetiku L. Kovačovské budou největší výhodou v tendru reference, tedy výčet jaderných bloků, které daná firma postavila, především v Evropě, jinak hrozí velké technické problémy, zpoždování stavby a navyšování nákladů. ¹⁶³ Expert na jadernou energetiku František Hezoučský, někdejší ředitel JE Temelín, potom otevřeně označil možné čínské angažmá v českém jaderném průmyslu za problém. „*Mít dokumentaci v angličtině psané Číňany je pro stavbu jaderné elektrárny riskantní. Nemají navíc zahraniční zkušenosti [...]*“ ¹⁶⁴ Naproti tomu prezident Zeman nepřímo podpořil čínskou firmu v budoucím tendru, když zdůraznil, že Čína je dnes v podstatě průkopníkem nebo pokračovatelem rozvoje jaderné energetiky, má ve výstavbě nejvíce jaderných reaktorů na svém území a „*podílí se také na výstavbě jaderných elektráren, mimo jiné ve Velké Británii elektrárna Hinkley Point*“ ¹⁶⁵

Na začátku roku 2016 se česká média dále zabývala rozhodnutím společnosti ČEZ účastnit se soutěže na východoněmecké povrchové doly, které chtěla zakoupit od švédského koncernu Vattenfall. Šlo o pět povrchových dolů, osm elektráren a hydroelektrárny. Spolupracovník LN Jan Macháček v této souvislosti upozornil na řadu problémů, které nového majitele čekají. „*Vzhledem k tomu, že jsou doly odsouzeny k útlumu, čekají případného nového vlastníka tvrdá jednání s odbory, místní vládou, vládou v Berlíně, jak rychle doly a elektrárny zavírat, na čí náklady utlumovat apod., a budou mít co činit se sociální výbušnou bombou.*“ ¹⁶⁶ Podle J. Macháčka je otázkou: „*Nemáme doma podobných problémů dost? Nestačily ČEZ zkušenosti z jiných zahraničních expanzí? Nezdá se vám zvláštní, že jsme od nikoho z vlády neslyšeli žádný názor na tuto možnou akvizici polostátního podniku?*“ ¹⁶⁷ Určitou odpovědí na tyto otázky byl neúspěch společnosti ČEZ v této soutěži, kterou vyhrál Energetický a průmyslový holding.

V neposlední řadě česká média upozornila na skutečnost, že 22. 4. 2016 podepsal ministr životního prostředí R. Brabec v New Yorku za Českou republiku *Pařížskou dohodu o ochraně klimatu*, čímž byl v členských státech OSN, včetně ČR, zahájen ratifikační proces. Aby byla smlouva platná, musí ji ratifikovat alespoň 55 států OSN odpovědných za alespoň 55 % celkových globálních emisí skleníkových plynů. Dohoda má začít platit od roku 2020. Všechny státy se loni dohodly, že přijmou opatření, která udrží růst globální teploty pod dvěma stupni Celsia a budou usilovat, aby nevzrostla o více než 1,5 stupně. ¹⁶⁸

ZÁVĚR

Stejně jako předchozí rok 2015, také následující rok 2016 v oblasti vnějších energetických vztahů České republiky ukázal na *omezenou politizaci* české diskuse o některých otázkách spojených s vnější dimenzí energetické bezpečnosti. Zatímco téma vnější energetické politiky a s ní související otázky energetické bezpečnosti byly v roce 2016 přítomny v politické debatě institucionálních aktérů ČR, tj. prezidenta, předsedy vlády, MPO, MZV a MŽP, otázce vnějších energetických vztahů ČR se většina poli-

tických aktérů, tj. politických stran a hnutí, např. během voleb do zastupitelstev krajů 7. a 8. října 2016 příliš nevěnovala. Zároveň v roce 2016 panoval mezi institucionálními a v omezené míře také politickými aktéry ČR velmi podobný nebo jen částečně odlišný názor na řadu energetických témat vnějších vztahů ČR, proto lze hovořit pouze o *omezené polarizaci* české diskuse. Navzdory této omezené polarizaci se však vláda ČR i v roce 2016 poměrně úspěšně snažila udržet jednotnou pozici v energetické politice, proto můžeme hovořit o *koherenci* jak v rovině časové, tak z hlediska deklarovaných vládních a unijních priorit a zároveň napříč aktéry. Tyto skutečnosti pak v roce 2016 významným způsobem působily a determinovaly zahraničněpolitickou pozici a jednání ČR ve vnějších energetických vztazích, kde je třeba odlišit multilaterální a bilaterální rovinu

Na multilaterální úrovni v rámci EU a V4 podporovala Česká republika v roce 2016, stejně jako v roce 2015, ve vnějších energetických vztazích dva postoje. Na jedné straně ČR v roce 2016 obhajovala *vytváření společné politiky*, která vycházela z *proaktivního jednání a spolupracující pozice*. V tomto ohledu ČR např. během roku 2016 opakovaně podpořila projekt Energetické unie, společně s dalšími státy EU prosazovala jednak právo členských států rozvíjet jadernou energii a rozhodovat samostatně o složení energetického mixu, kritizovala některé návrhy tzv. zimního balíčku, zdůraznila nutnost posílení energetické bezpečnosti v podobě diverzifikace dodavatelů a přepravních tras a dokončení plně liberalizovaného vzájemně propojeného energetického trhu a v neposlední řadě se částečně s partnery z V4 postavila proti realizaci plynovodu Nord Stream 2. Na straně druhé pak Česká republika přijala *adaptaci na vnější politiku*, která byla výsledkem *reaktivního jednání a neutrální pozice*, když během roku 2016 společně s dalšími zeměmi V4 se tradičně stavěla spíše kriticky k otázce další podpory OZE, snižování emisí CO₂, některým opatřením v oblasti snižování energetické účinnosti, ale svým jednáním tyto otázky neblokovala ani nevetovala a naopak na pařížské konferenci o změnách klimatu na přelomu listopadu a prosince podpořila proces klimatického vyjednávání a vyzvala k přijetí ucelené právně závazné smlouvy.

Podobně na bilaterální úrovni Česká republika ve svých vnějších energetických vztazích adoptovala v roce 2016, stejně jako v roce 2015, *proaktivní jednání a spolupracující pozici* a snažila se o *vytváření společné politiky*. Tento postoj byl asi nejvíce patrný na příkladu otázky posílení české a unijní energetické bezpečnosti, např. prostřednictvím většího využití jaderné energie, kterou Česká republika v průběhu roku 2016 ve svých bilaterálních energetických vztazích s Rakouskem a Německem podporovala a v případě USA a Francie se dokonce s těmito státy snažila také spolupracovat, ale nikomu ji z těchto států nevnucovala. V případě energetických vztahů s Ruskem pak ČR v roce 2016 přijala *adaptaci na vnější politiku*, která byla výsledkem *reaktivního jednání a neutrální pozice*. Na jednu stranu Česká republika akceptovala vnější energetickou politiku EU vůči Ruské federaci, podpořila posílení energetické bezpečnosti EU a snížení unijní energetické závislosti na RF a zároveň souhlasila se sankcemi Evropské unie vůči Rusku. Na druhou stranu Česká republika jasně zdůraznila, že bude s Ruskou federací i nadále jednat a spolupracovat v oblasti energetiky.

Poznámky

- ¹ K tomu srov. Tichý, Lukáš (2016): Energetika ve vnějších vztazích České republiky. In: Kořan, Michal a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2015. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 326–351.
- ² *Rusko podalo na Ukrajinu žalobu kvůli nesplacení dluhopisů*. TÝDEN.cz, 17. 2. 2016. On-line: http://www.tyden.cz/rubriky/byznys/svet/rusko-podalo-na-ukrajinu-zalobu-kvuli-nesplaceni-dluhopisu_372816.html.
- ³ *Gazprom: Kyjev dluží 600 miliónů dolarů za dodávky na území rebelů*. TÝDEN.cz, 31. 5. 2016. On-line: http://www.tyden.cz/rubriky/byznys/svet/gazprom-kyjev-dluzi-600-milionu-dolaru-za-dodavky-na-uzemi-rebelu_385589.html.
- ⁴ *EU jako prostředník: obnoví Rusko dodávky plynu na Ukrajinu?* TÝDEN.cz, 25. 11. 2016. On-line: http://www.tyden.cz/rubriky/byznys/svet/eu-jako-prostrednik-obnovi-rusko-dodavky-plynu-na-ukrajinu_407223.html.
- ⁵ *Jednání mezi Ruskem a Ukrajinou o plynu pokročila. Dodávky pro EU mohou být zachráněny*. Aktuálně.cz, 9. 12. 2016. On-line: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/svetova-ekonomika/jednani-mezi-ruskem-a-ukrajinou-o-plynu-pokrocila/r~bfc27f34be5011e6995d0025900fea04/>.
- ⁶ *Gazprom hodlá po roce 2020 radikálně snížit přepravu plynu přes Ukrajinu*. Oenergetice.cz, 17. 6. 2016. On-line: <http://oenergetice.cz/plyn/gazprom-hodla-radikalne-snizit-prepravu-plynu-pres-ukrajinu-po-roce-2020/>.
- ⁷ *Tranzit ruského plynu přes Ukrajinu loni stoupl o 23 procent*. Oenergetice.cz, 3. 1. 2016. On-line: <http://oenergetice.cz/plyn/tranzit-ruskeho-plynu-pres-ukrajinu-loni-stoupl-o-23-procent/>.
- ⁸ *EU: Ukrajina je klíčová tranzitní země pro dodávky plynu v zimě*. Investiční web, 22. 11. 2016. On-line: <http://www.investicniweb.cz/news-2016-11-22-eu-ukrajina-je-klicova-tranzitni-zeme-pro-dodavky-plynu-v-zime/>.
- ⁹ *Zpětně dodávky plynu Ukrajině nestačí, žádají o obnovení dodávek od Gazpromu*. Oenergetice.cz, 7. 6. 2016. On-line: <http://oenergetice.cz/plyn/zpetne-dodavky-plynu-ukrajine-destaci-zadaji-o-obnoveni-dodavek-od-gazpromu/>.
- ¹⁰ *Šefčovič: Nord Stream není v souladu s cíli energetické unie*. Euractiv.cz, 12. 2. 2016. On-line: <http://euractiv.cz/rozhovory/energetika/sefcovic-nord-stream-neni-v-souladu-s-cili-energeticke-unie-013150/>.
- ¹¹ *Rusko-německé „plynové bratrství“: Slováci bez miliard?* TÝDEN.cz, 28. 5. 2016. On-line: http://www.tyden.cz/rubriky/byznys/svet/rusko-nemecke-plynove-bratrstvi-slovaci-bez-miliard_385228.html.
- ¹² *Nord Stream 2 ohrožuje konkurenci v Polsku*. Deník.cz, 22. 7. 2016. On-line: <http://www.denik.cz/ekonomika/nord-stream-2-ohrozuje-konkurenci-v-polsku-20160722.html>.
- ¹³ *Velký úspěch Bruselu. Dostal rozhádané Rusy a Ukrajince k jednacímu stolu ohledně plynu*. Novinky.cz, 25. 11. 2016. On-line: <https://www.novinky.cz/ekonomika/421816-velky-uspech-bruselu-dostal-rozhadane-rusy-a-ukrajince-k-jednacimu-stolu-ohledne-plynu.html>.
- ¹⁴ Tamtéž.
- ¹⁵ *Jednání mezi Ruskem a Ukrajinou o plynu pokročila. Dodávky pro EU mohou být zachráněny*, op. cit.
- ¹⁶ *Rada EU: Rusko: EU prodloužila hospodářské sankce o šest měsíců*, 19. 12. 2016. On-line: <http://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2016/12/19-sanctions-russia/>.
- ¹⁷ *Evropský parlament: The EU's Russia policy. Five guiding principles*, 18. 10. 2016. On-line: http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI%282016%29589857.

- ¹⁸ *USA a EU oznámily zrušení sankcí proti Íránu. Země plní dohodu, dostane se ke 100 miliardám dolarů.* Aktuálně.cz, 17. 1. 2016. On-line: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/iranu-se-rusi-sankce-dohodu-o-jadernem-programu-splnil-odblo/r~8ccc26c2bc9511e584160025900fea04/>.
- ¹⁹ *Iran Oil Lands in Europe for First Time Since Sanctions End.* Bloomberg, 7. 3. 2016. On-line: goo.gl/GdQlx0.
- ²⁰ *Iran ready to export 30bn cm/year gas to Europe by 2021.* The Iran Project, 25. 7. 2016. On-line: goo.gl/hozJdV.
- ²¹ *Iran Seeks Rapid Reboot for Natural Gas Exports — Energy Journal.* The Wall Street Journal, 27. 1. 2016. On-line: goo.gl/6wn2GA.
- ²² *EU Energy Chief Sees Significant Role for Iranian LNG in Europe.* The Wall Street Journal, 18. 4. 2016. On-line: goo.gl/b4V2PW.
- ²³ *Evropský parlament: Could US oil and gas exports be a game changer for EU energy security?,* únor 2016. On-line: goo.gl/Z3LCb9; *Evropský parlament: Energy and EU-US relations,* prosinec 2016. On-line: http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI%282016%29593573.
- ²⁴ *Očekávání o dovozu amerického LNG do Evropy se letos nenaplnila.* Oenergetice.cz, 28. 12. 2016. On-line: <http://oenergetice.cz/plyn/ocekavani-dovozu-americkeho-lng-evropy-se-letos-nenaplnila/>.
- ²⁵ *Cheniére Energy.* On-line: <http://www.cheniére.com/terminals/lng/>.
- ²⁶ *Evropská komise: First ever EU-Algeria Energy Business Forum,* 24. 5. 2016. On-line: <https://ec.europa.eu/energy/en/news/first-ever-eu-algeria-energy-business-forum>.
- ²⁷ *Maroko a Nigérie plánují nový plynovod přivádějící africký plyn do Evropy.* Oenergetice.cz, 6. 12. 2016. On-line: <http://oenergetice.cz/plyn/maroko-nigerie-planuji-novy-plynovod-privadejici-africky-plyn-evropy/>.
- ²⁸ *Vláda ČR: Společně prohlášení ústavních činitelů po setkání na Pražském hradě,* 14. 4. 2016. On-line: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/spolecne-prohlaseni-ustavnych-cinitelu-po-setkani-na-prazskem-hrade-142523/>.
- ²⁹ *Energetické potřeby – strategická otázka.* Haló noviny, 25. 1. 2016, s. 1.
- ³⁰ Tamtéž.
- ³¹ Tamtéž.
- ³² *Rozvoj české energetiky zaostává. Vláda spí, nekoná a demotivuje.* Echo24.cz, 21. 3. 2016. On-line: <http://echo24.cz/a/wYVUT/rozvoj-ceske-energetiky-zaostava-vlada-spi-nekona-a-demotivuje>.
- ³³ *Rozhovor prezidenta republiky pro TASS.* Hrad.cz, 16. 2. 2016. On-line: <http://www.zemanmilos.cz/cz/clanky/rozhovor-prezidenta-republiky-pro-tass-625674.htm>.
- ³⁴ *Nord Stream 2 compromise possible if transit via Ukraine maintained-Czech minister.* Reuters, 5. 1. 2016. On-line: <http://af.reuters.com/article/idAFP7N0ZH02P20160105>.
- ³⁵ *ODS: Jan Zahradil: „Městské“ elity se natolik vzdálily od reality, že se to začíná projevat i ve volebních výsledcích,* 15. 7. 2016. On-line: <http://www.ods.cz/region.prazsky/clanek/12145-mestske-elity-se-natolik-vzdalily-od-reality-ze-se-to-zacina-projevat-i-ve-volebnich-vysledcich>.
- ³⁶ *ODS: Martin Kupka: Patříme na Západ, ne na Východ,* 14. 7. 2016. On-line: <http://www.ods.cz/os.kolin/clanek/12138-patrim-na-zapad-ne-na-vychod>.
- ³⁷ *Americký zkapalněný plyn do Evropy.* ČT24, 29. 6. 2016.
- ³⁸ Tamtéž.
- ³⁹ *MPO ČR: Ministr Jan Mládek v Teheránu otevírá dveře českým podnikatelům,* 18. 1. 2016. On-line: goo.gl/ZWt5zB.
- ⁴⁰ *EU, Iran Share Goal for Gas.* Natural Gas World, 19. 1. 2016. On-line: <http://www.naturalgasworld.com/czechrepublic-interested-to-import-iranian-gas-27683>.
- ⁴¹ Tamtéž.
- ⁴² *Mládek: Pro Česko by bylo nejlepší připojení Íránu k plynovodu Tanap.* ČT24, 22. 1. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1666906-mladek-pro-cesko-bylo-nejlepsi-pripojeni-iranu-k-plynovodu-tanap>.

- ⁴³ *Novinky z energetického trhu*. TZB-info, 12. 4. 2016. On-line: <http://www.tzb-info.cz/118861-novinky-z-energetickeho-trhu>.
- ⁴⁴ *Plynovod Nord Stream 2 rozděljuje EU. Obejde východ, vydělají hlavně Němci*. iDNES.cz, 18. 1. 2016. On-line: http://ekonomika.idnes.cz/net4gas-plynovod-nord-stream-dij-ekoakcie.aspx?c=A160114_165045_ekoakcie_leme.
- ⁴⁵ *Česko vydělá na posílení plynovodu Nord Stream miliardy*. Dotyk.cz, 18. 7. 2016. On-line: <http://www.dotyk.cz/byznys/cesko-vydela-na-posileni-plynovodu-nord-stream-miliardy-20160718.html>.
- ⁴⁶ *Nord Stream udělá z Česka plynovou křižovatku*. Dotyk.cz, 21. 7. 2016. On-line: <http://www.dotyk.cz/publicistika/nord-stream-udela-z-ceska-plynovou-krizovatku-20160721.html>.
- ⁴⁷ Tamtéž.
- ⁴⁸ *Plyn do Evropy – kolik, od koho, kudy?* PRO ENERGY, 15. 3. 2016. On-line: <https://cz.energyhub.eu/pro-energy/11408-plyn-do-evropy-kolik-od-koho-kudy>.
- ⁴⁹ *Poláci naštvají Česko. Couvli s plynovodem*. Lidové noviny, 14. 7. 2016, s. 1.
- ⁵⁰ *Roky jednání končí, Česká rafinérská se dohodla s Mero na přepravě ropy*. E15.cz, 4. 1. 2016. On-line: <http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/roky-jednani-konci-ceska-rafinerska-se-dohodla-s-mero-na-preprave-ropy-1259156>.
- ⁵¹ *Kralupská rafinerie přestala po havárii vyrábět benzín. Musí se dovážet*. iDNES.cz, 26. 5. 2016. On-line: http://ekonomika.idnes.cz/havarie-rafinerie-v-kralupech-d2b-ekonomika.aspx?c=A160526_132322_ekonomika_rny.
- ⁵² *Dohodnuto, nouzová nafta z Německa by se státu měla vrátit do půl roku*. iDNES.cz, 12. 7. 2016. On-line: http://ekonomika.idnes.cz/nafta-nemecko-viktoriagruppe-d2e-ekonomika.aspx?c=A160712_081932_ekonomika_kha.
- ⁵³ *Mládek: Uhlí za limity je strategickou zásobou*. Iuhli.cz, 11. 1. 2016. On-line: <http://iuhli.cz/mladek-uhli-za-limity-je-strategickou-zasobou>.
- ⁵⁴ *Mládek řešil v Polsku budoucnost černého uhlí*. Iuhli.cz, 9. 2. 2016. On-line: <http://iuhli.cz/mladek-resil-v-polsku-budoucnost-cerneho-uhli/>.
- ⁵⁵ *Poslední černouhelné doły v Evropě žádají vlády o záchranu*. ČTK, 16. 4. 2016.
- ⁵⁶ *Lužičtí Srbové čekají, že EPH nebude kvůli uhlí bourat jejich vsi*. ČTK, 20. 4. 2016.
- ⁵⁷ *MPO ČR: Národní akční plán pro obnovitelné zdroje energie*, 23. 2. 2016. On-line: <https://www.mpo.cz/cz/energetika/elektroenergetika/obnovitelne-zdroje/narodni-akcni-plan-pro-obnovitelne-zdroje-energie-169894/>.
- ⁵⁸ *Sobotka: Na obnovitelné zdroje energií zatím nelze zcela spoléhat*. ČTK, 4. 10. 2016.
- ⁵⁹ *Podpora OZE je dlouhodobě důvodem kontroverzí*. ČTK, 28. 11. 2016.
- ⁶⁰ *TOP 09: Kučera: Utratit státní rozpočet za solární energii je nehoráznost*, 29. 11. 2016. On-line: <https://www.top09.cz/co-delame/medialni-vystupy/kucera-utrati-statni-rozpocet-za-solarni-energie-je-nehoraznost-21413.html>.
- ⁶¹ *Rozvoj české energetiky zaostává. Vláda spí, nekoná a demotivuje*. Echo24.cz, 21. 3. 2016. On-line: <http://echo24.cz/a/wYVUT/rozvoj-ceske-energetiky-zaostava-vlada-spi-nekona-a-demotivuje>.
- ⁶² *Zásoby jaderného paliva posílí*. Technický týdeník, 28. 3. 2016. On-line: http://www.technickytydenik.cz/rubriky/archiv/zasoby-jaderneho-paliva-se-posili_34971.html.
- ⁶³ *ČEZ zvýší zásoby paliva pro jaderné elektrárny na dva roky*, op. cit.
- ⁶⁴ *Zásoby jaderného paliva posílí*, op. cit.
- ⁶⁵ *Američané a Rusové se utkají v souboji o jaderné palivo pro Temelín*. iDNES.cz, 1. 8. 2016. On-line: http://ekonomika.idnes.cz/cez-zacina-pripravovat-soutez-na-jaderne-palivo-pro-temelin-plt-ekonomika.aspx?c=A160727_2262278_ekonomika_rts.
- ⁶⁶ *Šest společností má zájem o stavbu nových jaderných bloků v Česku. Jsou mezi nimi Rusové i Číňané*. iHNED.cz, 1. 11. 2016. On-line: <http://byznys.ihned.cz/c1-65498930-sest-spolecnosti-ma-zajem-o-stavbu-novych-jadernych-bloku-v-cesku-jsou-mezi-nimi-rusove-i-cinane>.
- ⁶⁷ *Energie v únoru 2016*. Euroskop.cz, 8. 3. 2016. On-line: <https://www.euroskop.cz/8440/27077/clanek/energie-v-unoru-2016/>.

- ⁶⁸ *Sousední státy si budou muset vypomáhat při nedostatku elektřiny, zní plán EU.* Oenergetice.cz, 5. 2. 2016. On-line: <http://oenergetice.cz/evropska-unie/sousedni-staty-si-budou-muset-vypomahat-pri-nedostatku-elektřiny-zni-plan-eu/>.
- ⁶⁹ *Energie v únoru 2016*, op. cit.
- ⁷⁰ *Brusel chce více dohlížet na vznik energetických smluv se státy mimo EU.* e15.cz, 16. 2. 2016. On-line: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/politika/brusel-chce-vice-dohlizet-na-vznik-energetickych-smluv-se-staty-mimo-eu-1271624>.
- ⁷¹ *Energie v únoru 2016.* Euroskop.cz, 8. 3. 2016, op. cit.
- ⁷² Tamtéž.
- ⁷³ *Remarks by the High Representative/Vice-President Federica Mogherini at the Joint Press Conference with Mohammad Javad Zarif, Minister of Foreign Affairs of Iran.* EEAS, 16. 4. 2016. On-line: goo.gl/SIMGVD.
- ⁷⁴ *Joint Statement on Energy.* Brussels: European Commission, 17. 4. 2016. On-line: http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-16-1441_en.htm.
- ⁷⁵ *Plynovod TAP přemění Řecko v energetický uzel jihovýchodní Evropy.* Oenergetice.cz, 18. 5. 2016. On-line: <http://oenergetice.cz/plyn/plynovod-tap-premeni-řecko-v-energeticky-uzel-jihovýchodni-evropy/>.
- ⁷⁶ *Evropský parlament: Energy and EU-US relations*, prosinec 2016. On-line: http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI%282016%29593573.
- ⁷⁷ *United States is attacking Russia's gas projects in Europe.* EurAsia Daily, 14. 7. 2016. On-line: <https://eadaily.com/en/news/2016/07/14/united-states-is-attacking-russias-gas-projects-in-europe>.
- ⁷⁸ *Šefčovič: Nord Stream není v souladu s cíli energetické unie.* Euractiv.cz, 12. 2. 2016. On-line: <http://euractiv.cz/rozhovory/energetika/sefcovic-nord-stream-neni-v-souladu-s-cili-energeticke-unie-013150/>.
- ⁷⁹ *Šefčovič se vyjádřil k projektu Nord Stream II pozitivněji než v minulosti.* Oenergetice.cz, 22. 4. 2016. On-line: <http://oenergetice.cz/plyn/sefcovic-se-vyjadril-k-projektu-nord-stream-ii/>.
- ⁸⁰ Tamtéž.
- ⁸¹ *Energie v květnu 2016.* Euroskop.cz, 9. 6. 2016. On-line: <https://www.euroskop.cz/13/27496/clanek/energie-v-kvetnu-2016/?ulozit=1>.
- ⁸² *EU leaders sign letter objecting to Nord Stream-2 gas link.* Reuters, 16. 3. 2016. On-line: <http://uk.reuters.com/article/uk-eu-energy-nordstream-idUKKC0W1IYV>.
- ⁸³ *Nord Stream II: Evropské společnosti po tlaku Polska vycouvaly z konsorcia.* Oenergetice.cz, 16. 8. 2016. On-line: <http://oenergetice.cz/plyn/nord-stream-ii-evropske-spolecnosti-po-tlaku-polska-vycouvaly-z-konsorcia/>.
- ⁸⁴ *Varování před novým plynovodem z Ruska: Máme výhrady, potvrdil Zaorálek.* Blesk.cz, 15. 3. 2016. On-line: <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-politika/380554/varovani-pred-novym-plynovodem-z-ruska-mame-vyhrady-potvrdil-zaoralek.html>.
- ⁸⁵ *Czech Republic says signs mild version of anti-Nord Stream-2 letter.* PRIME Business News Agency, 22. 3. 2016. On-line: http://www.1prime.biz/news/archive/_Czech_Republic_says_signs_mild_version_of_anti-Nord_Stream-2_letter/0/%7BB7E6EC56-CE85-4FEA-8235-E7D8AB8C784C%7D.uif.
- ⁸⁶ Tamtéž.
- ⁸⁷ *Rozhovor prezidenta republiky pro TASS.* Hrad.cz, 16. 2. 2016. On-line: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/vybrane-projevy-a-rozhovory/rozhovor-prezidenta-republiky-pro-tass-12476>.
- ⁸⁸ *Putin se dohodl s Erdoganem: Rusko a Turecko spojí podmořský plynovod.* iDNES.cz, 10. 10. 2016. On-line: http://ekonomika.idnes.cz/rusko-turecko-dohoda-plynovod-turkstream-fiy-/ekonomika.aspx?c=A161010_200244_zahranicni_ane.
- ⁸⁹ *Nové dohody mají posílit energetickou bezpečnost středu a jihovýchodu Evropy.* Oenergetice.cz, 10. 9. 2016. On-line: <http://oenergetice.cz/plyn/nove-dohody-maji-posilit-energetickou-bezpecnost-stredu-jihovýchodu-evropy/>.

- ⁹⁰ *EK bude moci vetovat smlouvy o dodávkách ropy a plynu do EU*. Oenergetice.cz, 9. 12. 2016. On-line: <http://oenergetice.cz/evropska-unie/ek-bude-moci-vetovat-smlouvy-dodavkavh-ropy-plynu-eu/>.
- ⁹¹ *Energie v dubnu 2016*. Euroskop.cz, 7. 5. 2016. On-line: <https://www.euroskop.cz/8440/27348/clanek/energie-v-dubnu-2016/>.
- ⁹² Tamtéž.
- ⁹³ *Energie v červenci 2016*. Euroskop.cz, 8. 8. 2016. On-line: <https://www.euroskop.cz/8440/27737/clanek/energie-v-cervenci-2016/>.
- ⁹⁴ *Čistá energie pro všechny Evropany – rozvinutí růstového potenciálu Evropy*. Evropská komise, 30. 11. 2016. On-line: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-4009_cs.htm.
- ⁹⁵ *Energie v listopadu 2016*. Euroskop.cz, 8. 12. 2016. On-line: <https://www.euroskop.cz/8440/28189/clanek/energie-v-listopadu-2016/>.
- ⁹⁶ Adámková, Alena: *Evropská energetika se promění*. E15 – Speciál, 14. 12. 2016, s. 20.
- ⁹⁷ *Energie v listopadu 2016*, op. cit.
- ⁹⁸ Adámková, Alena: *Evropská energetika se promění*, op. cit.
- ⁹⁹ *Energie v listopadu 2016*, op. cit.; Adámková, Alena: *Evropská energetika se promění*, op. cit.
- ¹⁰⁰ *Energie v listopadu 2016*, op. cit.
- ¹⁰¹ Adámková, Alena: *Evropská energetika se promění*, op. cit.
- ¹⁰² *Státní podpora: Komise schválila český režim podpory pro energii z obnovitelných zdrojů*. Evropská komise, 28. 11. 2016. On-line: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-4083_cs.htm.
- ¹⁰³ *Ministr Mládek: Za poslední měsíce jsme v energetice společně dosáhli řady úspěchů*. ParlamentníListy, 16. 2. 2016. On-line: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Ministr-Mladek-Za-posledni-mesice-jsme-v-energetice-spolecne-dosahli-radu-uspechu-422140>.
- ¹⁰⁴ Tamtéž.
- ¹⁰⁵ *Fico na summitu nadnese protest V4 proti plynovodu Nord Stream 2*. ČTK, 17. 3. 2016.
- ¹⁰⁶ *V Říze bude jednat dvanáct evropských ministrů zahraničí*. ČTK, 21. 4. 2016.
- ¹⁰⁷ *Joint Statement of the Heads of Governments of the V4 Countries*. Visegrad Group, 21. 7. 2016. On-line: <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2016/joint-statement-of-the-160721>.
- ¹⁰⁸ *Visegrádská čtyřka podle Zemana plní své poslání v EU*. ČTK, 15. 10. 2016.
- ¹⁰⁹ Tamtéž.
- ¹¹⁰ Tamtéž.
- ¹¹¹ *Mládek: PKN Orlen má zájem nadále rozvíjet svou investici v ČR*. ČTK, 5. 2. 2016.
- ¹¹² *Ve Varšavě začala jednání mezi českými a polskými ministry*. ČTK, 8. 4. 2016.
- ¹¹³ *Poláci našťvali Česko. Couvli s plynovodem*, op. cit.
- ¹¹⁴ *Plynárenské soustavy chceme propojit, shodlo se Česko a Polsko*. E15.cz, 20. 9. 2016. On-line: <http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/plynarenske-soustavy-chceme-propojit-shodlo-se-cesko-a-polsko-1322117>.
- ¹¹⁵ *Češi, Němci a Rakušané prý chtějí z plynu vyšachovat Slovensko*. ČTK, 21. 4. 2016.
- ¹¹⁶ Tamtéž.
- ¹¹⁷ *Vláda ČR: Předsedové vlád České a Slovenské republiky podepsali společné prohlášení o spolupráci obou zemí*, 26. 9. 2016. On-line: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/spolecne-prohlaseni-predsedu-vlad-u-prilezitosti-spolecneho-zasedani-vlady-ceske-republiky-a-vlady-slovenske-republiky-dne-26--zari-2016-v-bratislave-149232/>.
- ¹¹⁸ Tamtéž.
- ¹¹⁹ *Povolení pro Dukovany je skandál prvního stupně, zní z Rakouska*. ČTK, 1. 4. 2016.
- ¹²⁰ Tamtéž.
- ¹²¹ Tamtéž.
- ¹²² Tamtéž.
- ¹²³ Tamtéž.
- ¹²⁴ *Politologové: Hofer jel do Prahy, aby ukázal, že nebude v izolaci*. ČTK, 1. 12. 2016.
- ¹²⁵ *Mládek: Dohoda s Vídní o Dukovanech může jít snáz než o Temelínu*. ČTK, 21. 11. 2016.

- 126 Tamtéž.
- 127 ČEPS: *Tempo budování přenosové sítě v Německu neodpovídá tempu výstavby elektráren na severu Německa z obnovitelných zdrojů*. Kurzy.cz, 23. 3. 2016. On-line: <http://www.kurzy.cz/zpravy/396642-ceps-tempo-budovani-prenosove-site-v-nemecku-neodpovida-tempu-vystavby-elektraren-na-severu/>.
- 128 Tamtéž.
- 129 Tamtéž.
- 130 Tamtéž.
- 131 *Česko má šanci do roka omezit nechtěnou elektřinu z Německa*. Deník.cz, 27. 7. 2016. On-line: <http://www.denik.cz/ekonomika/cesko-ma-sanci-do-roka-omezit-nechtenou-elektřinu-z-nemecka-20160730.html>.
- 132 *Stát zaplatí miliony za převoz nafty z Německa*. Ekonomický deník, 23. 2. 2016. On-line: <http://ekonomicky-denik.cz/stat-zaplaci-miliony-za-prevoz-nafty-z-nemecka/>.
- 133 *Česko je pod tlakem. Může si odvézt naftu z Německa, má na to jen pár týdnů*. ČT24, 18. 2. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1698514-cesko-je-pod-tlakem-muze-si-odvezet-naftu-z-nemecka-ma-na-jen-par-tydnu>.
- 134 Tamtéž.
- 135 *Převoz nafty z Německa do ČR by měl stát méně než 60 milionů korun*. Deník.cz, 12. 7. 2016. On-line: <http://www.denik.cz/ekonomika/prevoz-nafty-z-nemecka-do-cr-by-mel-stat-mene-nez-60-milionu-korun-20160712.html>.
- 136 *Kancléřka Merkelová dorazila do Prahy, na její kolonu někteří pískali*. iDNES.cz, 25. 8. 2016. On-line: http://zpravy.idnes.cz/merkelova-v-praze-0m0-domaci.aspx?c=A160824_103153_domaci_jj.
- 137 *Němci Zelení chtějí odstavení jaderných elektráren u sousedů*. ČTK, 21. 4. 2016.
- 138 *Některé jaderné elektrárny ohřívají vodu na chlazení reaktorů*. ČTK, 24. 11. 2016.
- 139 *Američané a Rusové se utkají v souboji o jaderné palivo pro Temelín*. iDNES.cz, 1. 8. 2016. On-line: http://ekonomika.idnes.cz/cez-zacina-pripravovat-soutez-na-jaderne-palivo-pro-temelin-plt-/ekonomika.aspx?c=A160727_2262278_ekonomika_rts.
- 140 *Rosatom předal Česku dokumenty o eventuální výstavbě bloků jaderné elektrárny*. Sputnik Česká republika, 1. 11. 2016. On-line: <https://cz.sputniknews.com/ceskarepublika/201611014051687-Rosatom-Cesko-dokumenty-vystavba-blok-jaderna-elektrarna/>.
- 141 *Rosatom podepsal nové dohody s českými podniky*. ČTK, 31. 5. 2016.
- 142 *MPO ČR: Ministr Jan Mládek jednal se svým ruským protějškem Denisem Manturovem*, 23. 3. 2016. On-line: <https://www.mpo.cz/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/ministr-jan-mladek-jednal-se-svym-ruskym-protejskem-denisem-manturovem--171326/>.
- 143 Tamtéž.
- 144 *Temelín otestuje jaderné palivo od Westinghouse. Pokud vyhoví, možná elektrárna změní dodavatele*. ČT24, 29. 2. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1710199-temelin-otestuje-jaderne-palivo-od-westinghouse-pokud-vyhovi-mozna-elektrarna>.
- 145 Tamtéž.
- 146 *Americký zkapalněný plyn do Evropy*. ČT24, 29. 6. 2016.
- 147 *Úřad vlády ČR: Premiér Sobotka na návštěvě USA*, 4. 4. 2016. On-line: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-bohuslav-sobotka-navstivi-spojene-staty-americke-141873/>.
- 148 *Úřad vlády ČR: Premiér Sobotka: ČR patří ke světovým lídrům v oblasti jaderné bezpečnosti*, 1. 4. 2016. On-line: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-sobotka-cr-patri-ke-svetovym-lidrum-v-oblasti-jaderné-bezpečnosti-142027/>.
- 149 *Priority Vlády ČR*. PRIMA Family – Partie, 17. 1. 2016
- 150 *Úřad vlády ČR: Projev předsedy vlády B. Sobotky při setkání se zástupci francouzských podniků sdružených ve svazu zaměstnavatelů MEDEF*, 24. 3. 2016. On-line: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/projev-predsedy-vlady-b--sobotky-pri-setkani-se-zastupci-francouzskych-podniku-sdruzenych-ve-svazu-zamestnavatelu-medef-141774/>.
- 151 Tamtéž.

- ¹⁵² 5. zasedání česko-francouzské pracovní skupiny pro energetiku. Velvyslanectví Francie v Praze, 10. 6. 2016. On-line: <https://cz.ambafrance.org/zasedani-cesko-francouzske-pracovni-skupiny-pro-energetiku-10-cervna-2016>.
- ¹⁵³ Prezident Hollande navštívil Česko, jednal se Sobotkou a Zemanem. iDNES.cz, 30. 11. 2016. On-line: http://zpravy.idnes.cz/fran-ois-hollande-francouzsky-prezident-navsteva-cesko-p20-/domaci.aspx?c=A161130_215437_domaci_ale.
- ¹⁵⁴ Plynovod Nord Stream 2 rozděljuje EU. Obejde východ, vydělají hlavně Němci. iDNES.cz, 18. 1. 2016. On-line: http://ekonomika.idnes.cz/net4gas-plynovod-nord-stream-dij-ekoakcie.aspx?c=A160114_165045_ekoakcie_leme.
- ¹⁵⁵ Nord Stream udělá z Česka plynovou křižovatku. Dotyk.cz, 21. 7. 2016. On-line: <http://www.dotyk.cz/publicistika/nord-stream-udela-z-ceska-plynovou-krizovatku-20160721.html>.
- ¹⁵⁶ Česko vydělá na posílení plynovodu Nord Stream miliardy. Dotyk.cz, 18. 7. 2016. On-line: <http://www.dotyk.cz/byznys/cesko-vydela-na-posileni-plynovodu-nord-stream-miliardy-20160718.html>.
- ¹⁵⁷ Syrovátka, Jonáš (2017): *Nord Stream 2: Sopiina volba pro českou zahraniční politiku*. PSSI, 2017. On-line: [goo.gl/nF9iME](http://www.goo.gl/nF9iME).
- ¹⁵⁸ Tamtéž.
- ¹⁵⁹ Tamtéž.
- ¹⁶⁰ Mezivládní dohoda je pro výstavbu nového jaderného bloku jednodušší než tendr, říká ředitel ČEZ. iHNED.cz, 31. 10. 2016. On-line: <http://byznys.ihned.cz/c1-65497250-mezivladni-dohoda-je-pro-vystavbu-noveho-jaderneho-bloku-jednodussi-nez-tendr-rika-cez>.
- ¹⁶¹ Tamtéž.
- ¹⁶² Stavba jaderných bloků v Česku? Bez tendru, lepší je mezivládní dohoda, tvrdí ČEZ. iRozhlas, 31. 10. 2016. On-line: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/stavba-jadernych-bloku-v-cesku-bez-tendru-lepsi-je-mezivladni-dohoda-tvrdi-cez_1610310642_.
- ¹⁶³ Tamtéž.
- ¹⁶⁴ Tamtéž.
- ¹⁶⁵ Rozhovor prezidenta republiky po Parlamentní listy. ParlamentníListy.cz, 2. 4. 2016. On-line: <http://www.information.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/vybrane-projevy-a-rozhovory/rozhovor-prezidenta-republiky-pro-parlamentni-listy-14-12576>.
- ¹⁶⁶ DEBATA Jana Macháčka: Má polostátní ČEZ nakoupit německé doly? Česká pozice, 15. 2016. On-line: http://ceskapozice.lidovky.cz/debata-jana-machacka-ma-polostatni-cez-nakoupit-nemecke-doly-pl0-/debata-jana-machacka.aspx?c=A160115_120908_machackova-debata_lube.
- ¹⁶⁷ Tamtéž.
- ¹⁶⁸ Brabec podepíše za ČR v New Yorku pařížskou dohodu o klimatu. ČTK, 21. 4. 2016.